

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

פס"ד בדינו של גר שנימול וטרם טבל
והמילה היתה בפני שלושה שאחד מהם גר

תיק יוחסין מס' 107-תש"ס

נושא הדיון

מר ד' ו' עובר תהליך גיור כדמו"י בפני בד"ץ לגיור. את המילה עשה בפני שלושה, ואת הטבילה עיכב בכמה ימים עד שיתרפא. במעשה ב"יד של המילה חתומים שלושה, ונתברר שאחד מהם הוא גר שאת גיורו עבר בב"יד מיוחד לגיור שאין רוח חכמים נוחה הימנו, והוא עומד לעבור גיור לחומרא בבד"ץ לגיור. המבקש מספר שחוץ משלושת החתומים השתתף במילה גם רופא ישראל, אלא שהוא לא חתום על המעשה ב"יד, ובדרך כלל אין משתפים אותו כאחד מהב"יד.

פסק דין

עפ"י הוראת מרן הגר"ש"א שליט"א יש להכשיר במקרה זה את גיורו של המבקש, ולהתירו להנשא עם בת ישראל, גם ללא הטד"ב נוספת בפני שלושה כשרים.

השאלות לדיון

- האם מילה של גיור צריך שיהיה בפני בית דין.
- ביאור פסול גר להיות דיין.
- אם צריך בית דין למילת גר, האם גר כשר להיות אחד מהב"יד.
- האם צריך כוונה להיות דיין בב"יד של גירות, או שמצטרף לב"יד כזה גם מי שנוכח במעשה למרות שלא היתה לו כוונה להצטרף לב"יד.
- גר שמל וטרם טבל, מה גדרו.

תשובה

א. בגמ' יצמות מו צ אמר ר' יוחנן גר לריך שלושה משפט כתיב ציה (ואין משפט פחות משלושה שהם צי"ד. הראשונים שם). וכ"פ ברמב"ם אסו"צ פי"ג ה"ו וסו"ע יו"ד ס"י רסח סע"י ג. אלא שנחלקו הראשונים אם דין צי"ד מעכב בכל עניני הגירות, ואף למילה לריך שלושה לעיכובא כמו לקבלת המלוות, שגם על המילה נאמר משפט, או שדין צי"ד במילה אינו מעכב, וצדיעבד אם מל צינו לציין עלמו הרי זה גר ומותר בצת ישראל. המרדכי יצמות שם כתב בשם ה"ר יהודה צ"ר יו"ט ורצינו שמחה שאפי' נתגייר צפני אחד כשר, ומשפט דכתיב ציה היינו כמו הודאות והלואות שכשר באחד, וכ"כ צ"ח יו"ד שם צדעת הרי"ף והרמב"ם לענין מילת גר, שאף לכתחילה אין לריך צו שלושה, אבל המאירי שם הביא דעת ראשונים שלריך שלושה למילה מן התורה. ועיי' צ"ח שם שלדעת רש"י כתובות יא א אם לריך שלושה, אינו אלא מדין תורה, אבל מדרבנן הוא גר ומגעו ציין כשר, ולדעת הרי"ף והרמב"ם באופן שלריך צי"ד לגירות, אם נתגייר שלא צי"ד אינו גר כלל. וצו"ע שם: כל עניני הגר צין להודיעו המלוות לקבלם צין המילה צין הטבילה לריך שיהיו בשלושה הכשרים לדון וציוס. מיהו דוקא לכתחילה אבל צדיעבד אם לא מל או טבל אלא צפני שנים או קרוצים ובלילה וכו' הוי גר ומותר בישראלית וכו'. ולהרי"ף והרמב"ם אפי' צדיעבד שטבל או מל צפני שנים או צלילה מעכב ואסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה צן לא פסלין ליה (וצדעת הרמב"ם אם שלושה מעכבין במילת גר, עיי' באחרונים שהוצאו צספר המפתח לרמב"ם פרנקל אסו"צ פי"ג ה"ו, וצמה שליין ידי"ע הגרש"ח דומצ שליט"א צחיצורו מקור החכמה על המשך חכמה צראשית יז יג הערה 10).

ב. צביאור פסול גר להיות דיין כתב צזה אאמו"ר הגרצ"ל זל"ל צספר דצרי לוי על רמב"ם הלי סנהדרין (צכת"י) זז"ל: רמב"ם פי"א מסנהדרין הי"א: הכל כשרים לדון דיני ממונות אפילו גר והוא שתהיה אמו מישראל. וגר דן את הצירו הגר אע"פ שאין אמו מישראל וכו' עכ"ל. וכן פסק צו"ע חו"מ ס"י ז: צי"ד של ג' שהיה אחד מהם גר ה"ו פסול לדון לישראל אא"כ היתה אמו מישראל. וגר דן את הצירו הגר אע"פ שאין אמו מישראל ע"כ. ופסק הסמ"ע והש"ך דצקצלוהו צע"ד עליהם את הגר לדיין מותר לדון אפי' לישראל.

מקור הרמב"ם והשו"ע הוא סנהדרין לו צ הכל כשרין לדון דיני ממונות. הכל לאתויי מאי וכו' חדא לאתויי גר. ומפרשים הרמב"ם וכל הראשונים דמאי דתנן הכל כשרים לדון דיני ממונות לאתויי גר היינו דוקא גר את הגר אבל גר לישראל פסול לדון אפי' דיני ממונות. וציצמות קצ נלמד זה מדכתיב שום תשים עליך מקרב אחרריך כל משימות שאתה שם לא יהא אלא מקרב אחיך. ודוקא גר לישראל פסול מן התורה אבל גר לחצירו גר כשר מן התורה.

ונראה דמה דגר פסול לדון ישראל מה"ת אין זה פסול מדין דיין, דגר כשר להיות דיין, אלא זה פסול צמינוי דאין למנות גר על ישראל לכל משימות אפ"י התמנות של ריש גרותני, אבל גר דן את חצירו הגר פירוש הדבר דאין חסרון צמינוי הגר לכל התמנות לחצירו הגר. כן למדתי מדברי הר"ן צחידושיו לסנהדרין לו הכל כשרין לדון דיני ממונות לאתווי גר, וסובר רש"י יצמות קצ דגר כשר לדון דיני ממונות לישראל אפ"י אין אמו מישראל. והביא הר"ן בשם הר"י דוד שהוא לקח שיטה אחרת לפי שיטתו של רש"י, דכי אמרינן דגר דן את חצירו הגר היינו למנותו דיין קצוע צדיני ממונות על הגרים, וכי אמרינן דגר כשר לדיני ממונות של בני ישראל היינו דוקא באקראי וצדיעבד אס דן דינו דין, אבל למנותו דיין קצוע לא, משום דבעי מקרב אחיך עכ"ל. פירוש דסובר רבינו דוד הא דפסול לדון לישראל אפ"י צדיני ממונות מדכתיב מקרב אחיך אין זה פסול צדין דיין שלו, דא"כ מה ההבדל אס הוא קצוע או אקראי, דקרוצ או פסול פסול להיות דיין אפ"י באקראי וצדיעבד, אלא הי"ט דחלוק מדיין קרוצ או פסול, דהתם הפסול צדין דיין שלו, אבל צגר אין שום חסרון ופסול צדין דיין שלו אלא זה פסול צמינוי דכתיב שום תשים, שאין ממניס לשום שררה על ישראל אלא מקרב אחיך, וכיון שאין זה פסול אלא צדין המינוי לכן בקצוע דלריך מינוי לכן אין זה מינוי דכתיב שום תשים דוקא מקרב אחיך, אבל באקראי וצדיעבד צלי מינוי אין שום פסול צעלם הדין דיין שלו שהוא כשר ככל כשירי הדיינים, אבל גר לחצירו גר אין מיעוט לפסול מינוי שלו לכן כשר לדון חצירו הגר אפילו להיות דיין קצוע לדיני ממונות.

וצרא"ש יצמות פרק מלות חליצה קצ א אמר רבא וכו' והא דאמרינן בפרק אחד דיני ממונות הכל כשרין לדון וקאמרינן בגמ' הכל לאתווי מאי לאתווי גר, לדון את חצירו גר קאמר. ותימה א"כ הא דא"ל רב שמואל בר יהודה תנינא צבי"ד של ישראל ולא צבי"ד של גרים למ"ל קרא לענין חליצה למעוטי גרים כיון דאפילו לשאר דינים פסול כשאין אמו מישראל, ורב שמואל בר יהודה גר הוי מדקאמר ואנא גר אנא וכו'. אי נמי אי קצילו עלייהו היה כשר לדיני ממונות, ולחליצה לא מהני קבלה. א"כ לדין של ישראל כשר לדון צלי כפיה דלא שייך שימה ודבר של שררה אלא צכפיה וכו' וכן עיקר. וכן משמע צההיא דסנהדרין הכל כשרין לדון לאתווי גר דמשמע צסתמא אפ"י לדין ישראל עכ"ל.

והקשה באורים סי' ז דמה פירוש צלי כפיה היינו צבאו מעלמס לצבי"ד והיינו דקצלוהו עליהם, מה החידוש של גר דכשר בקצלוהו עלייהו צע"ד להיות דיין עליהם, הא כל הפסולים ואפ"י קרוצ כשר לדיין אס קצלוהו עליהם צעלי דין להיות דיין עליהם. ותירץ דכל הפסולים אף אס קצלוהו עליהם יכולים לחזור לפני גמר הדין אבל צגר אינם יכולים לחזור כיון צצעלמותו הוא כשר להיות דיין עליהם אלא דאינו יכול לכוף שיצואו לפניו, אבל כצבאו מעלמס לפניו לדונם כשר לדיין, אפילו קודם גמר דין אין יכולים לחזור.

ולפי דצרינו שהסברנו מוטעם ציותר. כיון דאין שם פסול צגר צדין דיין שלו והוא ככל הדיינים הכשרים, אלא החסרון הוא מחמת המינוי שאינו יכול להתמנות לשום שררה, לכן אס צא לדון מכה מינוי אינו מינוי, אבל אס צאו צעלי דין מעלמס, הוא דן אותם לא מחמת המינוי, לכן הרי הוא כשירי הדיינים ואין יכולים

לחזור קודם גמר דין.

ובקלוה"ח סי' ז הקשה על הרא"ש דאם קבלוהו עליהם כשר הגר לדון אפי' ישראל הא רבא ס"ל צפ"ק דסנהדרין דמה"ת צע"י סמוכין אפי' בהודלות והלואות, א"כ היכא משכחת דבר תורה צגר את הגר הא אינו סמוך, ונהי דצחצירו הגר אינו לריך מקרב אחיך אבל צדין סמוכין לא חילקה תורה צין אזרח לגר. וצע"כ ל"ל דמיירי רבא צלי כפיה ומשו"ה דן דבר תורה דלא צעי סמוך אלא צע"כ אבל צלי כפיה לא צעינן סמוכין, ואפ"ה לישראל אסור משום דכתיב מקרב אחיך תשים עליך מלך וכמו שפרש"י דיין. וצנתה"מ כתב וז"ל לא קשה מידי דהא אפי' ממונה על אמת המים אסור מדאורייתא, וכיון דדן מדרצנן הו"ל כהתמנות ואסור צישראל מדאורייתא ולגר מותר דהתמנות לגר אין איסור רק על ישראל ולא על גר חצירו עכ"ל. ולכאורה דצריז הק' סתומים.

אבל לפי המצואר נראה דזוהי כונתו, כיון דמדין התמנות כשר לדון את חצירו הגר מדין תורה, דאין חסרון צדין מינוי מה שנוגע לחצירו הגר, ומדין סמיכה אה"כ דרק מדרצנן יהיה כשר אבל לישראל יהיה פסול מן התורה מדין מינוי דכתיב שום תשים מקרב אחיך דאין המינוי מינוי, והקרא דשום תשים רק צדין מינוי משתעי, דהלל מדין דיין הגר הוא ככל כשירי ישראל. ואה"כ גם מדין סמיכה יהא כשר מדרצנן צדיני הלואות, אבל מדין מינוי פסול מן התורה. ולפי"ז אס דן צלי כפיה כשר אף לישראל, כיון דצלי כפיה אין חסרון של מינוי.

וצתומים שם הציא צסם ככה"ג לתמוה איך היו שמעיה ואצטליון זה נשיא וזה אצ"ד הא מצואר צרמב"ס צהקדמתו ליד החזקה דהס היו גרי לך, וגם ר"ע ור"מ היו צני גרי לך כמצואר שם צרמב"ס, ודנו אפי' דיני נפשות דין זקן ממרא. ועיי"ש צתומים דנדחק הרבה לתרן קושיא ז. ונראה לפי המצואר הא דגר אינו דן דבר תורה אין זה חסרון צדין דיין שלו, דמה שנוגע לדין דיין הרי הוא ככשירי ישראל, אלא זה דין צמינוי שלו, לכן שמעיה ואצטליון וכן ר"מ ור"ע כיון שהיו רצן של ישראל ומקצלי התורה, כמו שמצואר צרמב"ס שם, אינם לריכים מינוי, דמינוי הוא דוקא למנותו לרב, אבל אס רצן של ישראל אין לריך מינוי, כמוצנן כי מפיו אנו חיים ולולא הס היתה ח"ו שרשרת הקצלה נפסקת, אין שום חסרון מה שהיו גרי לך, לכן היו שמעיה ואצטליון זה נשיא וזה אצ"ד. וזה כונת הרמב"ם צשרשרת הקצלה להדגיש דמפיהם אנו חיים. וכן לדין סמיכה צשמעיה ואצטליון, כיון דהס מקצלי התורה אין הסמיכה נפסקת צמה שלא הוסמכו, דהרי הס כאילו הוסמכו מפי כלל ישראל. ע"כ מספר דצרי לוי.

ג. צקדושין סב ריש ע"ב על הגמ' דגר לריך שלושה, פרש"י: "ישראלים". ויש לדייק דוקא ישראלים ולא גרים דומיא דדיני נפשות שהגר פסול לדון צו אפי' גר חצירו, עיי' פס"ד ירושלים כרך ה עמ' קפ. ועיי' צית הלוי עה"ת פרש' לך שכן גרם צגמ' דאינו גר עד שיתגייר צפני שלושה מישראל (ועיי"ש שציאר לפי"ז הפסוק אני הנה צריתי אתך והיית לאצ המון גויים, דאתה תהיה העומד מלדי לכרות עמהם צרית עצורי, עיי' שלושה ישראל שעומדים מלד הקצ"ה צציכול. וציאר גם הפסוק מי גר אתך עליך יפול, דהיינו

דרך מי שיתגייר אחך צפני שלושה מישראל יתקדש בקדושת ישראל להיות עמך).

וכראה שהטעם בזה לפי צבי"ד המגיירים לריך שיהיו כשרים גם לדיני נפשות כיון שכתולאה מהגויור ידונו צו ד"נ, וכמו שכתב בהגר"א צו"ע אבהע"ז סי' יז ס"ק קלא בטעם ההלכה שכתב הרמ"א דלהיתר עגונה לריך צי"ד של שלושה כשרים, וכתב בהגר"א "שהרי יש בה ד"נ או ד"מ". ועוד י"ל עפ"י מש"כ מו"ר הגרצ"ד פוצרסקי בצד קודש ח"ג סי' מט צביאור דעת רש"י, שצעיקר הדין הגר כשר לדון, וכמו שדן את חזירו, ורק דנתמעט מדין שררה, וי"ל דלא חשיב שררה ממש בדין אלא היכא שדן את חזירו בעונש הגוף, שהוא חלות דין על הגזר, וחשוב שררה, משא"כ בד"מ הוי חלות דין על הממון בלבד ולא חשיב שררה. עיי"ש. ומעתה דין גירות דהוי חלות דין בגזר, חשיב שררה שהגר פסול לה.

ועיי הערות למסכת קדושין ממרן הגריש"א שליט"א לדף עו ב שכתב דלגייר את הגרים דבעינן צפני שלושה נראה פשוט בסצרא דדיין שהוא גר פסול לזה, ומשום דעלם קבלת הגרים אל קהל ה' זה נחשב שדן בזה את כללות קהל ה', וזה לעיכובא (ועיי להלן בשמו לענין הלכה למעשה בנידון דידן שדין זה אם גר כשר להיות דיין בגרות הוא ספק, ולא כמו שהכריע שיעור).

ד. מסתבר שמי שלא נתכוון להטטרף למנין הצי"ד, לא הטטרף להם. מה גם שצניד"ד שצכוונת מכוון אין מלרפיס את הרופא למנין שלושה של צי"ד של גיור, אין ספק שגם צניד"ד הוא לא הטטרף לצי"ד.

ה. בגמ' יצמות מו א ת"ר גר שמל ולא טבל, ר"א אומר ה"ז גר שכן מלינו באצותינו שמלו ולא טבלו וכו', וחכ"א מל ולא טבל אינו גר עד שימול ויטבל. ופסק הרמב"ם אסו"ב פ"ג ה"ו כחכמים. ועיי גמ' שם שאל מל ולא טבל עדיין נכרי הוא ויינו יין נסך, וצנו מישראלית דינו כמו בן נכרי וישראלית. ועיי רשצ"א שם עא א שאל מל ולא טבל כבר התחיל להכנס קלת בדת יהודית. ועיי מעשה רקח על הרמב"ם אסו"ב שם שמ"מ נפקע משם ערל ומותר בפסח. ובשו"ת בנין ליון לצעל הערוך לנר סי' לא הציא מחלוקת חכמי ירושלים אם מל וקבל עליו מצוות אך לא טבל האם חייב לעשות מלאכה בשבת כדין בן נח, ודעת הבנין ליון שכיון שמל יא מכלל בן נח, ואין לכופו לעשות מלאכה בשבת, וכתב עלה שיעשה מלאכת יגיעה שאינה מלי"ט מלאכות כגון שיא משא ברשה"י. ועיי באחרונים שליין הר"י וועלן במאמרו בקובץ זכור לאברהם תש"ס ח"א עמ' שכה "בענין חילול שבת לגר שמל ולא טבל", ובמש"כ ידי"ע הגרש"ח דומב שליט"א להלן אות י.

אברהם דוב לויין.

הנ"ל התקבל לגרות בצית דינו צד"ל לגיור ביום י"ז סיון ש.ז. ונשלח לערוך ברית מילה בפיקוח המוהל הרב ש' שצילע את המילה ביום ו' תמוז. עפ"י הנחיות ציה"ד הרב ש' מלרף איתו דיינים קצועים הידועים לציה"ד כדי לערוך את המילה לשם גירות צפני צי"ד של שלושה כמבואר צו"ע סי' רס"ח. משום מה

בנד"ד הדיינים הקצועים לא יכלו להגיע ולירף שני יהודים אחרים להשלים את הדין. עפ"י עירנות של הרה"ג ר' א"ד לוי שליט"א צבי"ד לצירור יוחסין התברר שהדיין השלישי הינו גר. במקרה - ענינו של הגר הזה מתנהל צביה"ד שלנו, וככל הנראה הוא גר לך לכל דבר, עם כל זה מאחר שמעשה הגירות נערך ע"י צי"ד מפוקפק, החלטנו לגייר אותו לחומרא (שעדיין לא בולע).

שאלה: האם גר כשר לצ"ד של מילה לשם גרות. תשובה: עלם הדבר אם מילה לשם גירות זקוק לצ"ד של שלושה הינו מחלוקת הראשונים כמבואר בשו"ע סי' רס"ח סעי' ג. כמו"כ לא צרור אם גר יכול להצטרף לצ"ד של גירות.

התיעלנו עם מרן הגריש"א שליט"א, שהורה לנו - שמאחר וקיים בזה ספק אם זקוקים לצ"ד בשעת המילה, וכן ישנו הספק השני אם גר כשר להיות חצר ציה"ד, יש להכשיר את המילה ואין לערוך הטפת דם צרית לחומרא, אפי"א אם המצקש יסכים לכך. הוסיף מרן שליט"א שאין לריך להוסיף עוד ספק שרופא דתי עמד במקום ליד המוהל, ואולי הוא יחשב כדיין, אע"פ שלא התכוון להעיד.

נחום אייזנשטיין.

ג

זהו דין אם גר כשר להיות אחד מהצ"ד לגיור, והצי"א מרש"י קדושין סב: דמשמע דלריך ישראלים ולא גרים. ונראה עפ"י מש"כ הר"ן סנהדרין לו ב ד"ה חד בשם ה"ר דוד ז"ל דהא דגר אין כשר לדון ישראל היינו למנותו לדיין קצוע צדיני ממונות, אבל באקראי מותר, ובדיעבד אם דן דינו דין. ולדון גרים מותר למנותו לדיין קצוע. ונראה דפירש דהא דממעטינן משום תשים וכו' דכל שימה יהיה מקרב אחיך, דדוקא צמינו קצוע מיקרי שררה אבל באקראי לאו שררה היא. וכ"מ מהרמב"ן יבמות מה א ד"ה כיון עיי"ש ודו"ק. ועי' רש"א קב ב.

וא"כ צנידון דידן דהגר לא היה קצוע צבי"ד אלא אקראי בעלמא, נראה דדיעבד דינו דין ואין לריך להטיף ד"ב.

ועוד נראה לכאורה עפ"י מש"כ הסמ"ע חו"מ ס"ז ס"ק א. פסול לדון וכו' פירוש צד"מ וילפינן לה מדכתיב שום תשים עליך מלך מקרב אחיך מכפל לשון דשום תשים דרשינן דכל שימה שאתה תשים יהיה דוקא מאחיך ולא פוקי גר ואפילו זרע זרעם אסור בכל שימות. וכ"כ הרמב"ם צפ"ק דמלכים עיי"ש והיינו דוקא "עליך" אבל גר אגר חצירו לא מיעטו קרא. ועיי"ש צנתה"מ ס"ק א וז"ל: ולגר מותר בהתמנות לגר אין איסור רק על ישראל ולא על גר חצירו. ולפי"ד נראה דגר כשר להיות אחד מהצ"ד לגירות, דע"ז לא נתמעט מקרא דשום תשים, דאין איסור התמנות גר על גר חצירו.

ועוד עיי"ש בסמ"ע ס"ק ג וז"ל: עיין דרכי משה שכי ע"ז ז"ל צמרדכי פרק מצות חליצה משמע דהיינו בלא כפייה (הא דגר דן גר חצירו) ומשמעות זה לא מלאתי צמרדכי והרא"ש גם צו"ד סוף סי' רסט פסק צהדיא דאפי"א כפייה מותר לדון חצירו ובלא כפייה מותר לדון אפילו לישראל וכמו שכתב צפרישה עיי"ש ודו"ק. והוא לשיטתו צ"ק א דנתמעט מ"עליך" דוקא על ישראל אבל גר אגר חצירו לא נתמעט, ואף צפרייה מותר. ולפי"ז גר שצא להתגייר לאו כפייה הוא ולא נתמעט מעליך ומותר לגר להיות אחד

מהצ"ד לגירות.

ועיי' שו"ת אהל יעקב (שפרפורטו) ס"ד ד"ה ולכן דכתב צפשטות דגר אינו יכול ליטול שום שררה על עם ה' אלא כל מידי דמיקרי שררה דאית ביה לך כפייה, אבל אי לית ביה כפייה כגון גזבר דאין לו כפייה אף צממונות מותר. והנה הקלו"ח ס"ז ס"ק א מסתפק אי מהני כשקבלו עליהם את הגר כמו שאר פסולים או דלא מהני קבלה כיון שאסור לו לדון. ועיי' תומים שם ס"ק א דלדיני נפשות ודאי לא מהני קבלה ודו"ק. ועיי' קובץ שעורים צ"ב אות כג וז"ל: מכאן משמע דהא דבעינן מקרב אחיך הוא לעיכובא גם צדיעבד אס נתמנה למלך אין לו דין מלך. ובכתובות יז א גבי אגריפס לא משמע כן עיי"ש בתוס' ובשיטה צ"ס הריטב"א דבעיקר הדבר שלא יהיה לו דין מלך שמה י"ל טעם אחר, משום שלא היה לו משפט המלוכה אפי' אס היה מקרב אחיך, שהוא נטל המלוכה בזרוע, ואף אי נימא דצמלכי אוה"ע יש לו דין מלך צכה"ג דקונה בכיבוש מלחמה, מ"מ צ"א"י אפשר דאינו כן וכו'. וכ"כ הר"ן דצ"א"י לא אמרי' דינא דמלכותא דינא. ע"כ חזינן מדבריו דנסתפק צהאי דין דאום תשים דלריך שיהא מקרב אחיך אס הוא לעיכובא, דאין לו דין מלך או רק דין דאסור לשומו, אבל אס שמו יש לו דין מלך.

והנה צחי' חת"ס על צ"ב ג א ד"ה והנה כתב וז"ל: הא דמסקו התוס' צפוטה דאפי' יהא אמו מישראל וכשר לדון מ"מ אין משימין מלך אלא ממוצח שצמוצחריס, וצבאר שצע וכן צספר מעין החכמה הקשו מהא דרחצעס בן שלמה שהיתה אמו גיורת, נעמה העמונית, ומלך. ואמרתי דלא נאמר אלא מקרב אחיך תשים עליך, שתחילת השימה שישראל משימין יהיה ממוצח, אבל כשהושם המוצח, כגון דוד המך ע"ה ושוב צנו הממלא מקומו ויורש מלכות בדין כדאימא צשלהי כתובות, אותו אין אנו משימין, א"כ אפי' אינו ממוצח ורק שאמו מישראל וראוי לדון, אין אנו מצווין לסלקו ממלכות שירש מאציו, ע"כ. הרי דפשיטא ליה דהוא דין צשימה דאסור לשומו, אבל היכא שירש מאציו, שאין משימין אותו, צהאי אין מצווין לסלקו, ויש לו דין מלך ודו"ק.

יהושע ווייס.

ד

ראיתי מש"כ צזה ידי"ע האצ"ד הגרא"ד שליט"א צענין גר אס יכול להיות דיין צצ"ד של גרות, והציא דברי רש"י קדושין סב צ צזה, ודן לפי"ז אס טעון הגר הטד"צ, ואכתוב הכלעני"ד צזה.

א. גרסינן צסנהדרין לו צ הכל כשרין לדון צדיני ממונות. הכל לאתויי מאי, אמר רב יהודה לאתויי ממזר. הא תנינא חדא זימנא כל הראוי לדון ד"כ ראוי לדון ד"מ, ויש ראוי לדון ד"מ ואין ראוי לדון ד"כ, והוינן צה לאתויי מאי ואמר רב יהודה לאתויי ממזר, חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר. ולריכא, דאי אשמועינן גר דראוי לצא צקהל, אבל ממזר אימא לא, ואי אשמועינן ממזר דצא מטיפה כשרה אבל גר דלא צא מטיפה כשרה אימא לא לריכא.

ובתוס' שם ד"ה חדא כתבו: השתא משמע דסתם גר כשר לדיני ממונות. וק' דצפרק החולץ (קה צ) אכשריה רצא לרב מרי צר רחל ומני' אפורסי דצבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ציה, אלמא צעיא אמו מישראל, וי"ל דהכא מיירי לדון גר צבירו כדאמרי' צפי' מלות חלינה (שם קב א) גר דן את

חזירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל, ולא כמו שפ"ה דלענין ד"ג איירי דדן חזירו ולא ישראל אבל לד"מ כשר. ועוד דהתם מייתי קרא דמקרב אחיך וחילו ד"ג ממעטי בצמוך מונשאו אתך וכו'. וא"ת צריש מלות חליצה דא"ל שמואל בר יהודה לרב יהודה תנינא "בישראל", צ"ד של ישראל ולא צ"ד של גרים, ורגיל ר"ת לומר דאותו שמואל בר רב יהודה היה בנו של רב יהודה הינדוואה דאמר"י צפ"ק דקדושין (כז ב) דגר שאין לו יורשים הוה ונתגייר הוא וצנו, וא"כ בלא ישראל נמי מיפסיל אפי' בשאר דינין כיון דלאו אמו מישראל וכו'. וז"ל דאינטריך "בישראל" לפסול גר לחליצה אפי' אמו מישראל, ורב שמואל בר יהודה אמו מישראל הוה. עכ"ד. ומצואר מדבריהם דגר פסול לדון בד"מ ישראל וכ"ש ד"ג, וכשר לדון בד"מ גר חזירו, אבל לא ד"ג, ובחליצה ג"כ פסול, והאי דבעינן קרא מיוחד בחליצה "בישראל" אחי למעוטי לפסול גר אפי' כשאמו מישראל.

ושיטת רש"י דגר כשר לדון ד"מ אף ישראל וכ"ש גר חזירו, וכן בד"ג כשר לדון גר חזירו.

ובמאיירי יבמות קז א כתב: גר דן את חזירו גר. ופירשו גדולי הרבנים (היינו רש"י) אף בד"ג ואפי' אין אמו מישראל, אבל אינו דן את ישראל אלא בד"מ, הא חילו היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ואף בד"ג, שכל שאמו מישראל דנין אותו כישראל לכל הדברים חוץ מחליצה וכו', ובתוס' הקשו וכו'. ונמלאת אומר לשיטה זו שכל שבגר לישראל שלוש מדרגות הן, מלך ליחס גמור, ד"ג וכל שררות שבעיר, לאמו מישראל, ד"מ, לגר גמור מכל לדדיו, הא גר בגר אף בד"ג, וחליצה בישראל גמור הוא, וא"כ חליצה חמורה מד"ג, ושררות שבעיר חמורים מד"מ. ומ"מ אנו כתבנוהו במס' סנהדרין פרק רביעי בשיטה אחרת לומר שאין גר דן את ישראל בד"מ אלא א"כ אמו מישראל, ששררות שבעיר וד"מ אחד הוא, וד"ג אפי' אמו מישראל, שד"ג וחליצה ומלכות ליחס גמור אנו לריכין, ואין כאן אלא שתי מידות, ומה שאמרו גר דן את חזירו דוקא לד"מ. ומה שאמרו בסנהדרין הכל כשרין לדון ד"מ ולאחויי גר, דוקא באמו מישראל וכו'. עכ"ל.

ומעתה לפי"ז לשי" רש"י דגר כשר לדון גר חזירו אף בד"ג, ורק חליצה בעינן ישראל גמור, דאיכא קרא "ישראל" למעוטי, לכאורה גר כשר לדון צ"ד של גרות את גר חזירו, דאם בד"ג כשר כ"ש לגרות, ורק חליצה שאני, וז"ב.

ולפי"ז לכאורה מה שדייק כת"ר אצ"ד שליט"א, מדברי רש"י בקדושין סז ב דבעינן ג' ישראלים, ע"כ כונת רש"י לאו דוקא, דאטו גרע צ"ד של גרות מצ"ד דנפשות שגר כשר זו, ולא מלאנו שום קרא דמעט גרים בגרות כמו דמלאנו בחליצה. או שכונת רש"י דרק למלואה לכתחילה ולא שפסול.

ב. ובאמת מסתפקנא טובא דאף לשי' התוס' והמאירי, וכ"ה ש"י רוב הראשונים, דגר כשר לדון גר חזירו רק בד"מ ולא בד"ג, ולישראל פסול אף בד"מ, מה דינו של גר צ"ד של גירות. ומקור הספק בזה, דהנה צהא דאמרינן ביבמות מו ב אמר ר"ח בר אבא אמר ר' יוחנן, גר לריך שלושה משפט כתיב ביה, כתבו בתוס' שם ד"ה משפט כתיב ביה, וז"ל: ושפטתם לך בן איש ובין אחיו ובין גרו (דברים א), א"כ משפט אחד יהיה לכם ולגר (צמדבר טו) [*] ואפי' למ"ד בסנהדרין (ג א) דבר תורה חד נמי כשר, הכא מדמינן לגזילות וחבלות דבעינן שלושה לכו"ע, ור' יוחנן דהכא אית ליה בהדיא בירושלמי דשנים שדנו אין דיניהם דין.

[*] הגהה: הגה פסוק זה איירי בפרשת קרבנות הגר, דכתיב לעיל מיניה וכי יגור אחכס גר וגו' לזכרו תיכס ועשה אשה ריח

וצתום' קדושין סב צ כתבו, נראה דוקא בקבלת מצוות הוא דבעינן ג' אבל הטבילה בחד סגי אס כבר קבל עליו המצוות וכו'. וי"ל דודאי למצוה בעינן שלושה אבל לא לעכב וכו'. וא"ת משום קבלת מצוות נמי אמאי בעינן שלושה והרי הודאות והלואות דכתיב בהן משפט אפ"ה אמרי' בסנהדרין (ג א) דדן אפי' יחידי, וי"ל דיש לנו להשוותן לגזילות וחבלות דלעולם בעי שלושה דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומר לחומר מקשינן.

והנה לפי"ז דכל האי דינא דבעינן ג' בגרות הוא מדכתיב "משפט", ומדמינן ליה לגזלות וחבלות, א"כ לכאורה "דין ותורת דיני ממונות" אית ליה למעשה הגרות, וא"כ הרי בזה לשי' התום' והמאירי ושאר הראשונים, גר דן את חבירו בד"מ, וא"כ ה"ה בד"ד של גרות כשר גר.

אמנם יש מקום לדון ולומר דכיון שבמעשה הגרות הוא נהפך מגוי לישראל, ויש בזה נפ"מ להרבה דינין התלויים גם בד"כ, שמה "תורת ד"כ עליה", וגר פסול בד"ד של גרות, אף דסגי בד"ד של ג' ולא בעינן כ"ג (ודוגמא וזכר לדבר מה שנחלקו הראשונים בעדות גיטין וקדושין וזנות דינטרכו דרישה וחקירה כד"כ כיון דיש נפ"מ לד"כ, וראה מה שהאריך בזה בנוב"י מהדו"ק אבהע"ז סי' עב. ואכ"מ).

אמנם באמת היה נ"ל דמלד הסברא הפשוטה הו"א דגר סגי אף בפני אחד או שנים [מדין עדות. ועיי' נוב"י אבהע"ז סי' נה שכתב דעדות על גר וגירות בעינן שנים, ובאגרות משה יו"ד ח"ב סי' קכז האריך לחלוק עליו, עייש"ה], ורי' יוחנן דאמר גר לריך ג' משפט כתיב ביה, אתי לרצויי דלא נימא דדין תורת וחלות מעשה הגרות תורת איסור והיתר אית ביה (ורמז לדבר דהלכות גרות הוא בשו"ע יו"ד ולא בחו"מ. ודין גר אס כשר לדון הוצא הן בחו"מ סי' ז, והן ביו"ד סי' רסט), אלא דין "משפט" יש לו ובעי' ג'. ולעיל מיניה קאמר בגמ' ביבמות שם דאין מטבילין גר בלילה, וצתום' שם, דמשפט כתיב ביה, ואע"פ שכבר מל חשיב כתחילת דין. הרי דמכיון דכתיב "משפט" כל תורת משפט עליו ובעינן ג' וכן יוס.

ג. אמנם יש לחקור אס לכל הדינים שזה מעשה הגרות לדיני ממונות, או רק להא דבעינן ג' וכן יוס, אבל לשאר הדברים מעשה הגרות "דין ותורת איסור והיתר" יש בו, ונפ"מ טובא איכא כגון להא דנמתפק המל"מ בפט"ז מעדות ה"ה, אי יש קרוב או פסול בדיינים, עיי"ש, ולהאי גיסא דיש קא"פ בדיינים א"כ בד"ד של גרות אס יהיה דיין קרוב או פסול יפסול את כולם, אולם אי נימא דרק לדין ג' ולדין יוס הוא דילפינן ממשפט, אבל ענא מעשה הגרות תורת איסור והיתר עליה, ליכא בזה פסולא דקא"פ, וכן אס קרובים כשרים במילה, דבד"מ כתב הרמ"א חו"מ סי' ז סעי' ט שלא יהיו קרובים.

ניחוח לה' וגו' הקהל חקה אחת לכם וגו'. ומזה ילפינן דיני קרבות בגר, ראה כריתות ט א, ועיי' משך חכמה שם מש"כ בזה לדון מה דינו של גר לגבי נסכים לפני קרבן גרות, וכן ברש"י כאן הביא פסוק זה, אולם בקדושין סב צ כתב: משפט כתיב ביה, משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח, והוא פסוק בויקרא כד, ועיי' תוס' סנהדרין ב ב ד"ה דברי, דמשמע ג"כ דמשפט כתיב, היינו קרא דויקרא. ובגמ' יבמות מז א ת"ר ופסותם דק בן איש ובין אחיו ובין גרו, מכאן אמר ר' יהודה גר שנחגייר בב"ד הרי זה גר, וזהו קרא שהביאו תוס' בתחילה. וי"ב למאי בעינן חלת קראי. ואולי חד למילה וחד לטבילה וחד לקבלת מצוות. וראה להלן שנחלקו בזה אס בד"ד מעכב כולם. שו"ר בקר"א שעמד בזה על תוס'. ועיי' להלן בתשובה להערה.

והנה המגיה במשל"מ שם הציא ראייה מחליטה דאף דזעינן ג' מ"מ לא נפסל זהם קא"פ, וזשם המחנ"א הוכיח מהנמו"י ביצמות קא א דגר שנלטרף בחליטה פסול עיי"ש. ולכאורה מעשה החליטה הוא מעשה של איסור והיתר של איסורים [ואף דהוי עריות] ומקרא ילפינן דזעינן ג' או ה', ומ"מ פסול ציה קא"פ, והיינו דכיון דזעינן צי"ד כל תורת צי"ד ציה ומיפסל ציה קא"פ. ולפי"ז יש לדון כמו כן במעשה גרות דכל תורת צי"ד עליה, ויפסול זהם קא"פ, או"ד דמ"מ שאני גרות מחליטה. ועי' ס' המפתח לרמב"ם פרנקל סנהדרין פי"א ה"ח, מה שזיינו בזה לאחרונים שדנו בספק המשל"מ הנ"ל.

וראייתי בקהלות יעקב סנהדרין סי' ז שהציא דצאחרונים כתבו דספק המל"מ אי שייך קא"פ צדיינים, הוא פלוגתא צירושלמי פ"ק דהוריות ה"ה, בהא דתנן גבי שגגת הוראה היה אחד מהן גר וכו' פטור וכו' אף העדה האמורה כאן עד שיהיו כולן ראויין להוראה, ואמרינן צירושלמי ר"ח ור"מ חד אמר בתוך שצעים [פ"י שהיה הפסול ממנין שצעים הסנהדרין], וח"א חוץ לשצעים [שאע"פ שצעדי הפסול הי' שיעור סנהדרין, כיון שנלטרף א' פסול עמהן, אין מציאין פר העלם דבר]. מ"ד חוץ לשצעים ניחא [טעמא מסתבר דהא צעינן עד שיהיו כולן ראויין להוראה, וכאן אחד מהן אינו ראוי], ומ"ד בתוך שצעים הא חוץ לשצעים לא [מאי טעמא], מכיון שאינו ראוי להוריי נעשה כאבן [נחשז כמי שאינו והרי יש מצלעדו צ"ד הגדול שהורו]. אלמא דנחלקו אמוראי אי א' מהדיינים שהוא פסול פוסל את כולן. ולענ"ד י"ל דהתם שאני, ואינו ראייה לכל דוכתי. דצאמת התם צדין שגגת הוראה הא היתה הוראת דין איסור והיתר ולא ד"מ, ולהוראת או"ה ודאי גר וזקן וכיו"צ כשרין, והרי ר' עקיבא שהיה גר [★] והורה כמה הוראות [ובד"מ הורה רק דרך לימוד ולא צשני צע"ד שצאו לדין, אא"כ קבלו] [★★] רק שלענין לחייב פר העלם דבר לא נאמר אלא צשילאה ההוראה מצ"ד הגדול. ומשוא"כ אע"פ שנאמר בכל מקום שאין הפסול פוסל את השאר, היינו משום דנחשז כמאן דליתיי כיון שאינו ראוי לדון, אצל הכא צאמת הוראת הגר ג"כ היה הוראה ונלטרף עמהם. וילאה גם ממנו ההוראה, וממילא אין כאן כולן ראויין להוראה "צתור סנהדרין". וכן י"ל דצכ"מ כשנמלא א' מהדיינים קא"פ נפסלו כולן כדין עדים, אצל הכא הא גם זה הגר אינו פסול להוראה זו, רק שאינו צשם סנהדרין, אצל מ"מ לאותה הוראה לא נחשז פסול, ומשוא"כ אינו פוסל את השאר. ואע"פ שמלד הוראתו אין כאן חיוב קרבן, והשאר צ"ד כשר, שלא נפסלו מחמתו כיון שגם הוא אינו פסול להורות רק שחפר לו "תורת סנהדרין", ויש לפלפל צכ"ז עכ"ד [ועי' חשק שלמה הוריות ד' ז ובחזו"א הוריות שם].

[*] הגהה: קל"ע, דעי' ברמב"ם בהקדמה למשנה תורה שכתב ור"ע בן יוסף קיבל מר"א הגדול ויוסף אביו גר לזק היה. הרי שר"ע לא היה גר אלא בן גר. ועי' בברכות כז ב נוקי לר"ע לית ליה זכות אבות, ובר"כ גאון שם כתב: איתא בסנהדרין בפרק כל ישראל יש להם חלק (אז ב) מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים ומאן אינון ר"ע, ואיתמר נמי בפ' הניזקין למס' גיטין (נו ב). אמנם אין עדיין ראייה מדבריו שהוא עלמנו היה גר, ובצאמת בנדפס אללינו בב' המקומות לא מוזכר ר"ע שהיה מבני בניו של סיסרא.

[**] הגהה. מש"כ דמהני קבלו עלייהו בגר, ראה בקלו"ח סי' ז ס"ק א דנקט ללא מהני קבלו עלייהו, ובאו"ת שם נקט דמהני, להביא להקשות צשם הכנה"ג איך היו שמעיה ואבטליון בסנהדרין נשיא ואב"ד, והרי היו גרים, ותי' דקבלוהו עלייהו, ועיי"ש שן דבר"מ מהני קבלוהו ולא בד"נ, עיי"ש מש"כ בזה. וראה אמרי בינה חו"מ דיינים סי' עו להביא דברי

ולפי"ו נתעוררתי לחקור הא דילפינן ממשפט דבעינן ג' אס הוא לימוד דבעינן "בית דין" במעשה הגרות, או הלימוד הוא "דבעינן שלושה", והוא "מדין שיעור" דמעשה הגרות בעינן ג' ולא סגי א' או שנים, ונפ"מ לכאוי אס יש צ' דיינים שאוחזין ומשוכנעים דכוונתו לגרות גמורה, ודיין אחד מסופק בדבר אס מכויין לגרות גמורה, או שודאי לו לפי הרגשתו שהגר אינו מתכוין לגרות גמורה, אס יכול להטטרף אליהם בתור דיין [דבצ"ד של שלשה נחלקו האחרונים אס הדיין עצמיעוט לריך להודות לרוב, ראה קונטרס הספקות כלל ו אות ג, ובשו"ת בית יצחק או"ח סי' צ אות ו, ושערי ישר ש"ג פ"ג, וכתבי הגר"ח צביאור התוס' ריש המניח וצמהרי"ן חיות שם, וקוצן שיעורים ח"צ קונטרס דברי סופרים סי' ה, ובס' פורת יוסף (לגאון ר' יוסף רייזין ז"ל, אצ"ד ורצ דטעלו וסלאנים) חו"מ סי' צ, באריכות, ובספר חלקת יוסף (להגר"י ברקוביץ הי"ד) סי' יד ובצרכת שלמה (להגר"ש טנא) חו"מ סי' ג] וכן נפ"מ להא דבד"מ כה"ג שאומר איני יודע אינו מלטרף ומוסיפין עוד א', ראה שו"ע חו"מ סי' יח סעי' א' ובש"ך שם ס"ק ד אס מלטרף בגרות להשלים שיעור צ"ד [ובדומה לזה נסתפק הגר"פ פראנק בשו"ת הר לצי יו"ד סי' קפט והר לצי על הטור יו"ד סי' רכח, אי היתר נדרים דמיא לד"מ בשלשה דהולכין אחר הרוב בשנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב או להיפך, דאזלינן בתר רובא, או היתר נדרים שאני דבעינן שיהיו כל השלשה מסכימים להיתר, שצלי הסכמת כל השלשה אין להיתר עיי"ש מה שהוכיח מיצמות כה צ, ומש"כ לדחות בעינים למשפט נדרים עח א. וראה מש"כ בזה ידידי האצ"ד הגר"ד שליט"א בפסקי דין מצית הוראה להלן עמ' תקל"ח]

ומלאתי צבית יוסף יו"ד סי' רסט ד"ה ומ"ש רבינו דמילה לריכה להיות צפני שלושה, שהציא בשם המרדכי בהגות פרק החולץ (סי' קיא) שכתב על גר שטבל צפני שלושה קרובים שי"א דמגעו ציין מותר בשתיה, כדאמרינן מי לא טבל לקריו, ויש אופרים דכיון דהיו קרובים לא עלתה לו טבילה, דמשפט כתיב ציה, וי"א דאפי' ר' יוחנן מודה דאס מל וטבל אף בלא שלושה אינו עושה יין נסך ע"כ. ואורש סברות הללו מתבארים מתוך מש"כ. ובד"מ אות ג כתב ע"ז: ולי נראה דשתי הסברות אלו וטעם מחלוקתן תלוי במחלוקת שהציא רבינו אס טבל לפני שנים או צלילה, דלרצ אלפס לא הוי גר, ולסברא ראשונה שהציא רבינו הוי גר. והוצא גם צרמ"א יו"ד סי' קסח סעי' ג דאס כשר צפני צ' או צלילה ה"ה כשר בקרובים.

ומבואר לפי"ו דלהאי נד דבעינן ג' לעיכובא, וכן יוס לעיכובא, א"כ קרובים פסולים, דכל תורת משפט ודין יש במעשה הגרות, ורק להנך דס"ל דלא מעכב, ה"ה קרובים כשרים, וזה דלא כמו שרלינו לומר דאף אי בעינן ג' ויוס צמילה [המרדכי מיירי צטבילה צפני קרובים]. מ"מ יתכן שקרובים כשרים.

ד. עוד היה נראה לדון בזה. דהנה בעיקר האי מילתא אי בעינן ג' גם במעשה המילה, נחלקו בזה קמאי, דשי' הרי"ף כפי שהוצאה צטור יו"ד סי' רפח, וכן צשו"ע יו"ד סי' רסח סעי' ג, דבעינן ג' במעשה המילה אף לעיכובא, ועיי' בצ"ח שם שכתב דאינו כן, ולרי"ף רק לכתחילה בעינן ג' במעשה המילה ואינו לעיכובא, וכן צשי' הרמב"ם כתבו הטור והשו"ע דס"ל דמעכב ג' בשעת המילה, ויש שכתבו דהר"מ ס"ל

הקצה"ח ונחלק עליו דולאי מהני קבלה בדר עיי"ש. ועיי' ברכות סג א דר"ע עיבר השנה בחו"ל, ובעינן צ"ד הגדול וקמוכיס. ועיי' רמב"ם בטהמ"ל מ"ע קנג וצרמב"ן שם ואכמ"ל. ועיי' בחובות סג א דר"ע החיר נדרו של כלבא שבוע.

דרך בטבילה וקבלת מצוות צעין ג' ולא במילה, ויש דס"ל דרק לכתחילה צעין ג' במילה וטבילה, כמו שהוצא בטור שם. ועיי' מאירי יצמות שם שהביא שיטת הראשונים בזה דיש דס"ל דמעכב הן במילה והן בטבילה וקבלת מצוות, ויש דס"ל דרק בטבילה וקבלת מצוות מעכב, ויש דס"ל דבמילה וטבילה אינו מעכב ורק בקבלת מצוות. ובשלטי הגבורים על הר"ף אות ה כתב בשם הרי"ף ז"ל: ולריך טבילה צפני ג' שריך להתגייר צי"ד, ונראה צעני שאם מל צפני שנים וטבל צפני שלושה ה"ז גר כמבואר בקונטרס הראיות. ע"כ.

ויש לדון מה שיטת רש"י בזה, אי ס"ל דצעין ג' במילה או לא. והנה ביצמות מו צ אמרינן הרי שצא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו, וצ"ל: והוי כישאל מעליא ואין לריך לדוק "צעדים" אי מילתו לשם מצוות מילה. ומה בכך דברי ר' יהודה. וצ"ל: ומה בכך אם אין מילתו לשם מילה, הואיל וטבל בטבילה סגי. [★] ר' יוסי אומר אין מטבילין, וצ"ל: שאל ערבי מהול וגבעוני מהול הוא ולריך להטיף ממנו ד"צ. דר' יוסי תרתי צעי.

ובקרבן אורה שם כתב ז"ל: רש"י צ"ל אין מטבילין שאל ערבי מהול הוא. ולכאורה לא היה לריך לזה אלא אפילו מל לשם גירות צינו לצין עמנו לאו כלום הוא דצעין צפני ג'. ונראה דס"ל דאין לריך ג' אלא צענת טבילה שצד נכנס לכלל ישראל.

ומעתה לפי"ז אף אי נימא דדיוקו של האצ"ד שליט"א דצרי רש"י קדושין סז צ נכונים דצעין ג' ישראלים, ואתי לאפוקי גרים, מ"מ הרי שיטת רש"י דבמילה לא צעין ג', וסגי אף צפחות, וא"כ אין לנו ראיה רק שצטבילה צעין לרש"י ג' ישראלים ולא גרים, ולא על מילה [ועיי' כתובות יא א גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין, וצ"ל: מטבילין, דאין לך גר בלא מילה וטבילה. על דעת צי"ד, שלושה יהיו צטבילתו כדין כל טבילת גר שצריכים ג' וכו'. ועיי' ברש"א שהקשה מדוע לא נקט גם מילה, ותי' ג' תירולים, ורש"י בתחילה הזכיר מילה וטבילה, ואח"כ רק טבילה, ולשי' א"ש דמילה לא צעי צי"ד ויכולים למולו בגר קטן צלי צי"ד].

ועיי' בצעל המאור שצת קלה צ"ה ואנו, שכתב: ור' יוסי אומר אין מטבילין, ומפרשי' טעמיה דחיישינן שאל ערבי מהול וגבעוני מהול הוא, ולריך שימול צפנינו וכו'. ואם היינו מפרשים טעמו של ר' יוסי שאל נולד כשהוא מהול ולא נימול וכו'. ועיי' צרמצי"ן צמלחמות שם שהביא דצרי הצעה"מ וכתב: ור' יוסי אומר אין מטבילין משום דחיישינן דילמא ערבי מהול וגבעוני מהול הוא, וכן פרשי' ז"ל, ואע"פ שדחק צעה"מ שהוא מהול הוא ולא נימול, רחוק הוא לחוש למיעוטא דמיעוטא וכו' עכ"ל. ומזה דהצעה"מ לא כתב לדחות דחיישינן שאל מל שלא צפני ג', יהא הוכחה דאית ליה דלא צעין ג' במילה כפי שדייק הקר"א מדצרי רש"י. והרמצי"ן צאמת ס"ל ביצמות מה צ דאם הלך ומל וטבל שלא צפני ג' כשר עיי"ש.

אמנם צעיקר הדבר אם רש"י צפירושו על הש"ס הוא רק פרשן או גם פוסק, האריך בזה צשדי חמד [צ] הגהה: לכאורה משון רש"י דנקט "עדים" משמע דאם צעין גם מילה, לריך עדים על כך שאל לשם מצוה, וזה לכאורה ראיה לנבי"ק אצעה"מ צי"ד, דעדות על גירות אי כדכר צבערה וצעין צ' עדים, ועיי' אגרות משה יו"ד ח"ב סי' קכז דין בזה בארוכה. ועיי' צ"ח יו"ד סי' קסח אות ז ד"ה ומ"ש רבינו דמל וטבל צפני שנים, ובסופו ד"ה ולענין הלכה, ומרחשת ח"ב סי' כז בסופו.

כללי הפוסקים כלל ה אות ט, עיי"ש מש"כ צזה.

ה. ועוד היה נראה צזה לומר דלא ינטרך הטוד"צ. דהנה בשצת קלה א אמרינן דר"ש צ"א חית ליה דנחלקו צ"ש וצ"ה צגר שנתגייר שהוא מהול אס לריך הטפת דס ברית. וצתוס' אס הביא דנחלקו צזה למעשה צה"ג ור"ח אס גר שנתגייר כשהוא מהול לריך הטוד"צ, והוצא מחלוקת זו צרא"ש אס, ופסק דלריך הטוד"צ. וצטור סי' רסח הביא פלוגתא דהר"ח וצה"ג, ודברי הר"ש דלריך הטוד"צ, וכן צשו"ע יו"ד סי' רסח סעי' א, ואס מל כשהיה עוצד כוכבים לריך להטיף ממנו ד"צ, ואין מצרכין עליו. וצש"ך אס לפי דמספקא ליה אי מטיפין אי לא, הלכך מספק יש להחמיר ולהטיף, אצל אין מצרכין מספק דקיי"ל ספק צרכות להקל.

והנה צניד"ד הרי צפועל מלו אותו, אלא איש ספק אי מהני האי מילה לגרות כיון דהיה ציניהס גר, וא"כ הוי לכאורה תלת ספיקא, חדא, שמא גר כשר, ואף אי נימא דפסול גר, מ"מ שמא ההלכה כהנך שיטות דלא צעינן ג' צמילה, ועוד אף אי צעינן ג' צמילה, שמא הלכה כהנך שיטות דגר מהול לא צעי הטוד"צ, וא"כ נהי דנפסק צשו"ע דגר מהול צעי הטוד"צ, כ"ז כשיש רק ספק אחד, אצל הכא צניד"ד דאיכא תרי ותלת ספיקא, היה נראה דאין לריך להטיף ד"צ.

וצאמת היה נראה דכל דהוי רק צי ספיקות צלצד, לא צעינן הטוד"צ ועי' צקונטרס אחרון לפני"י כתוצות יד א דכל דהוי ספק ספיקא אף צדאורייתא מקילנן כמו שהורו גדולי חכמי הספרדים, אלא שנחלק עליהס אס הוא גס היכא דאיתחזק איסורא, עיי"ש צאריכות גדולה. ויל"ע אי מיחשב הכא איתחזק איסורא דהוא גוי]. וראיה לזה, דצשו"ע יו"ד סי' רסח סעי' ג כתב דלכתחילה צעינן מילה וצצילה צפני ג', וכן ציוס, וצדיעצד הוי גר ומותר צישראלית, ולרי"ף ולרמב"ם אפילו צדיעצד היכא דמל צפני שנים או צשלושה מעכב ואסור צישראלית, אצל אס נשא צישראלית והוליד ממנה צן לא פסלינן ליה.

ולכאורה יש לעיין מדוע לא כתב דלריך הטוד"צ, כמו שכתב צה"א צנתגייר כשהוא מהול דלריך הטוד"צ, הי"ה צמל צפני שנים או צלילה לריך הטוד"צ. ועי"כ משום דאיכא ספק ספיקא, ספק אס כשר צפני שנים או צלילה, ואף ח"ת דפסול, מ"מ הרי צפועל הוא נימול, ושמא ההלכה כהנך דצנתגייר מהול אי"ל הטוד"צ. ולכן לא הזכיר כאן הטוד"צ. וז"צ.

אלא שראיתי להגרעק"א צהגהותיו להלן צסעי' יא על הא דאיתא התם דמי שהיה מוחזק כישראל שאמר נתגיירתי ציני לצין עזמי, יש לו צנים אינו נאמן על הצנים, אצל נאמן על עזמו לשווי נפשיה חתיכה דאיסורא ליאמר צבת ישראל עד שיטבול צפני צי"ד. כתב עי"ז וז"ל: ולענין אס לריך להטוד"צ, דלדצרוי שמל כשהוא צינו לצין עזמו הוי כההיא דלעיל סעי' א, עי' צס' שערי תורה כלל ה פרט ג.

ולכאורה ל"ע דצשלמא התם צסעי' א דהוי חד ספיקא, אס גר שצא להתגייר כשהוא מהול לריך הטוד"צ או לא, שפיר כתב השו"ע דמספק לריך הטוד"צ, אצל כאן אף אי נאמן על עזמו משום שאחד"א, מ"מ הוי ספק ספיקא, ספק אחד שמא ההלכה כהנך שיטות דלא צעינן צטצילה ומילה צפני ג', ואף אי נימא דצעינן, מ"מ הרי צפועל הוא מהול, ושמא ההלכה כהנך דגוי מהול לא צעי הטוד"צ. וז"ל דכיון דאומר נתגיירתי ציני לצין עזמי, הרי לא רק שהמילה והצצילה היתה צפני עזמו, אלא שלא היה גס קצלת מלוות, וצזה ג' מעכב דמשפט כתיב ציה, וכ"כ צרצצ"א יצמות מה צ והתוס' והרא"ש, הוצאו דצריהס

בש"ך ס"י רסח ס"ק ט עיי"ש, וא"כ אינו גר, והוי רק ספק אחד. ועוד יומר י"ל דכש"אומר נתגיירתי ביני לבין עממי א"כ יתכן שהמילה לא נעשית לשם גרות כלל, אלא הוא בעלמא מל את עלמא או נכריס אחרים, וא"כ אין כאן כלל מילה לשם גרות דעכו"ס מלוהו ושז הוא ספק אחד.

שו"ר בשו"ע ברעק"א השלם שהוצאו שם דברי השערי תורה, ושם משמע דקושיתו היא על הרמב"ם לשיטתו, דכתב דכ"אומר נתגיירתי ביני לבין עממי, דחוזר וטובל בצ"ד, וכ"פ בשו"ע ס"י רסח ס"א, ומשמע דא"ל הטד"צ, וקשה לפי מש"כ השו"ע בפני ג דמל או טובל בפני שנים "לר"מ" מעכב ואסור בישראלית, א"כ לפי דבריו שנתגייר בינו לבין עממי יהיה לריך הטד"צ, דהוי כמו מל כשהוא עכו"ס, דכיון דלא מהני המילה לריך הטד"צ וכו', עיי"ש מש"כ לחדש בזה דא"ה"נ הטד"צ אינו לריך רק טובילה.

אולם לכאורה על השו"ע אינה קושית מדוע כתב דלריך טובילה בצ"ד ולא כתב גם הטד"צ, ושפיר י"ל כמוש"כ, דכ"אומר נתגיירתי ביני לבין עממי הפירוש שהמילה או הטובילה היתה בינו לבין עממו, כלומר לא בפני ג', וקבלת מלוות כן היתה בפני צ"ד, ולכן רק טובילה לריך בפני צ"ד, ולא הטד"צ, דלגבי הטד"צ הוי ספק ספיקא, שמא לא לריך מילה בפני צ"ד, ואפילו אם לריך שמא הלכה דגר מהול לא לריך הטד"צ, והרי כעת הוא מהול. ולפי"ז אכתי דברי הרעק"א לע"ק מה שהביא דברי השערי תורה על דברי השו"ע הנ"ל.

שו"ר בקר"א יבמות מו א ד"ה מי, שהביא דברי הר"מ והשו"ע שכתבו דטובל בצ"ד, והעיר מדוע לא כתבו דלריך גם הטד"צ, ועיי"ש מש"כ ליישז דברי הר"מ, ונשאר ב"ע על השו"ע. ולפי מש"כ גם השו"ע א"ש, כיון דהוי ס"ס וכמשנ"ת [וראיתי בס' המפתח לר"מ פרנקל שזיינו לקר"א הנ"ל ולרעק"א, וכן לאמרי בינה דיינים ס"י ד, וראיתי בדבריו שכתב דא"ה"נ אינו לריך הטד"צ, דמכיון שרק נאמן על עלמא מדין שאחד"א, א"כ אסור להטד"צ כיון דאיכא איסור חבלה אינו נאמן לגבי האיסור ואסור הן לצ"ד והן לו עלמא לחבול בעלמא ע"י הטד"צ עיי"ש].

וראיתי בשו"ת אבני נזר יו"ד ס"י שלד אות כז שכתב וז"ל: הנה מעשה בא לפני בגר שנתגייר צפרייסין וחשתי מפני הצ"ד, ואמרתי להטיף ממנו ד"צ ולהטבילו שנית, והסכמנו להטיף במקום חיבור העטרה עם הגיד וכו' עיי"ש. ולכאורה הוי ספק ספיקא, ספק אם הצ"ד טוב או לא טוב, ואף אי נימא דאינו טוב, מ"מ הרי בפועל הוא מהול, ושמא ההלכה דגוי מהול אי"ל הטד"צ, ומדוע הלריכו האבני"ז גם הטד"צ [ואולי מיירי בחשש גדול וצרור שא"א ללרפו לס"ס].

ומלאתי בשו"ת אחיעזר ח"ג ס"י רז שנשאל בגר שנתגייר בפני ראצינער והמהלים היו שני רופאים ערלים, והדבר היה צמעמד הראצינער, ומלאוהו מהול ובקש אותם הראצינער לחתוך עוד קצת ערלה, היינו הטד"צ, והטיפו ד"צ וכו'. והליעו שאלות אחדות בנידון זה וכו', ואם כל עניני הגרות יכול הראצינער לצדו לגייר בלא צ"ד של שלושה וכו'. ואחר שהביא שם מחלוקת הראשונים אי מילה בעי ג' או לא, וכן טובילה, כתב: אולם בדברי שאלתם חזינו אשר הטד"צ היה ע"י צ' רופאים ערלים צמעמד הראצינער, וא"כ היה הדבר, הדין הוא שלריך הטד"צ מחדש ע"י רופא או מוהל ישראל וכו'.

ואחר שהאריך שם אי בעינן לשמה צמילת גרות ואם עכו"ס כשר, וכן אם ישראל עומד ע"ג מהני, כתב וז"ל: ולפי"ז צנד"ד הוא ספיקא דדינא. דלשיי הרא"ש הרי מהני הטד"צ שהיה ע"י נכרי צמעמד ישראל

עומד ע"ג, ולשי' תוס' צע"ז לא מהני, ולשי' הר"ח עכו"ם שמתגייר כשהוא מהול אינו לריך הטד"צ לגמרי, צין מל כשהוא עכו"ם וצין שגולד מהול, והנה הר"מ והרא"ש והשו"ע הכריעו להלכה דצכה"ג לריך הטד"צ, ופסקינן כר"י ציצמות דגר שצא ואמר מלתי ולא טבלתי אין מטבילין אותו, וגראין הדברים דהטד"צ היא דאורייתא, כדמשמע צצבת קלה, דדריש מקראי, וציצמות עב [ואף שמאלתי ציש"ש שכתב דהט"צ בגר שנתגייר כשהוא מהול הוא מדרצנן, ומצרכים ע"ז מפני שגם על דרצנן מצרכים, וסתימת הפוסקים לא משמע כן].

וסיים שם. ופסקא דמילתא צנ"ד קדושיי הם ספק קדושיי מהתורה [אולם לשי' הי"ש הוא ישראל גמור מהתורה וקדושיי קדושיי ודאי מהתורה], עכ"פ למיהוי ישראל גמור ע"פ הדין "לריך הטד"צ" ודי לזה צדקירה בעלמא ע"י רופא או מוהל ישראל להוציא מעט דם וסגי בכך, אם יתר הפרטים הטבילה וקבלת המלוות נעשו כתורה, עכ"ל.

הרי דאף דהוי ספק ספיקא מ"מ נטה קו להחמיר להלריך הטד"צ, וכמו שהבאנו לעיל שגם האצנ"י החמיר לריך הטד"צ אף דהוי תרי ספיקי.

ול"ל צשי' דכיון דצשו"ע צסי' רסח ס"א הציא צסתמא דגר מהול לריך הטד"צ, הרי דנפסק דכך היא ההלכה [אף דכתב דלא יצרך ע"ז], וא"כ אף דאיכא עוד ספק דמהני ישראל עומד ע"ג, וא"כ הוי מילה לשם גרות, מ"מ לא מיחשב ספק השקול, ולא מלרפינן הנך תרי ספיקי להדדי. וכן ל"ל צעוצדא דהאצנ"י דכיון דהיה חשב על הצי"ד דפרייסן אף דהוי ספק לא מלרפינן לספק אי לריך הטד"צ בגר מהול, ולכן הטיף שנית ד"צ.

אלא דלפיי"ז חוזרת הערתינו דלעיל דא"כ מדוע צבעיי' ג כשהציא המחצר את צ' הדעות אם צמילה וטבילה לריך ג' וכן ציוס או לא, לא כתב לריך הטד"צ, דנהי דמלו אותו, מ"מ ילטרך הטד"צ, דלא מלרפינן לעשות ס"ם שיטות הראשונים דגר מהול לא צעי הטד"צ.

אמנם אכתי מ"מ צנד"ד דהס"ם הוא אם גר כשר או לא, וכן אם צעינן מילה צפני ג' או לא, הוי כספק ספיקא השקול, שפיר י"ל דלא ילטרכו הטד"צ.

ו. עוד היה נראה ללדד דלא ילטרכו צנד"ד הטד"צ, והוא דהנה צחי' הרמצי"ן ציצמות מו א ד"ה שכן כתב וז"ל: שכן מלינו צאצותינו שמלו ולא טבלו. כתב רש"י ז"ל כשמלו צימי משה כשילאו ממלרים ויאלו מכלל צ"ג לקבל תורה וליכנס תחת כנפי השכינה, ותמיהא לן מנ"ל דאיכא מילה כשצאו ליכנס תחת כנפי השכינה וכו'. ואפשר שצעה שא"ל משה כל ערל לא יאכל צו מלו עצמם או הטיפו ד"צ מן המולים, וע"מ ליכנס צמלוה זו מעתה תחת כנפי השכינה ולקבל עליהם כל מה שיאוס מלו עצמן וכו', והרב ר' משה ז"ל כתב (הלי' אסוי"צ פיי"ג ה"צ) מילה היתה צמלרים שנאמר כל ערל לא יאכל צו, מל אותו משה רבינו ע"ה שכולם ציטלו צרית מילה צהיותם צמלרים חוץ משצטו של לוי, שנאמר וצריתך ינלורו ע"כ. וא"ת שצט לוי הא"ך נכנסו תחת כנפי השכינה, אלא הטיפו מהם ד"צ, ולי נראה דמדין מילה אינן צייצין להטיף, דהא מלו, ולא דמי לערבי מהול וגצעוני מהול, דהתם כיון דלא מיפקדי כמאן דלא מהילי דמי, והכי איתא צמסי ע"ז פרק אין מעמידין (כו א). ואם תשיצני צני קטורה, צ"ק לא נתחייבו אלא הם, הא זרעם לא נתחייבו, וכן פרש"י ז"ל צפי ד' מיתות (סנהדרין נט צ), הלכך צני לוי נידונו כנשים להכנס צטבילה תחת

כנפי השכינה עם המילה שלהם.

ומבואר מדברי הרמב"ן דהא דערבי וגזעוני מהול, שבאים להתגייר לריכיס הטוד"ב, משום דכיון דלא מיפקדי כמאן דלא מהילי דמי, משא"כ בני לוי כיון דהיו נימולים ושם מילה יש על מילתם, שוב כשנכנסו לגירות צענת מ"ת לא היו לריכיס הטוד"ב, ודמו לנשים דסגי להו טבילה.

ויש להטעים הדברים עם מש"כ הרמב"ן צויקרא כד י וז"ל: כי מעת שצא אברהם צברית היו ישראל, וצגים לא יתחצבו, וכמו שאמרו בעשו, ודילמא ישראל מומר שאני (קדושין יח א) הרי דמזמן מילת א"א היה להם דין ישראל, והיינו משום דהיה למילה שאלו דין מיוחד שבזה נחצבו לישראל, ולכן בני לוי שהיו נימולים היה צמילתם שם מילת ישראל, ולא היו לריכיס הטוד"ב.

וראה ברמב"ן צמלחמות שבת קלה שכתב: שרריך להטיף ד"ב מן המתגייר כשהוא מהול, שכיון שאמר ר' יוסי שאינו גר ליכנס תחת כנפי השכינה אלא צמילה וטבילה, ולא גמרי' מאמהות, אף זה אם אין מטיפין ממנו ד"ב צמה יכנס תחת כנפי השכינה הרי צמילה לצד אינו גר, ומילה ראשונה אינה כלום שלא נעשית כהלכתה, ואע"פ שמל ערל הוא וכו'. וכבר ראיתי דברי ה' אברהם ז"ל שאמר לא נחלקו אלא כשנתגייר וידוע שהוא מהול מיד ישראל לשום מורנא, והלכה כרשב"א דלא צעי מילה לשמה, אבל צמה מיד נכרי זהו שאמרו רריך להטיף ממנו ד"ב, דמילת נכרי פסולה, ואין זו הפצרא נכונה צעיני, שהמילה כשהוא נכרי בין מיד נכרי בין מיד ישראל פסולה היא ואינה כלום, ואע"פ שמל ערל הוא, ואין טעמו של ר"ש בן אלעזר משום דלא צעינן מילה לשמה, אלא משום שכיון שאין לו ערלה לזה, נכנס לצרית כאשה, ורצנן סברי אין דנין אפשר משאי אפשר, שזה יכול להטיף ממנו ד"ב ואינו גר עד שימול ויטבול ע"כ.

ועפ"י יש לדון כשישראל מל נכרי לא לשם מורנא אלא "לשם גירות", אלא שיש חסרון נדדי שמילה זו לא מועילה כגון שהיתה צפני צ' ולא צפני ג' או צלילה ולא ציוס, אם לריך אח"כ הטוד"ב, דבזה אפשר דכיון דמלו לשם "מילת גרות" אף דצפועל לא היתה כדינה, מ"מ לא דמי לנכרי מהול, או שאלו ישראל לשום מורנא, דהתם ליכא כלל שם מילה עליה וכערל דמי, משא"כ הכא דהיתה מילה לשם גרות.

ולכאורה היה נראה דדמיה למילת בני לוי, דכיון דהיו נימולים תו לא היו לריכיס הטוד"ב לשם גרות, ומהני להו מילתם הקודמת, ה"ה צגר שנתגייר ומל לשם גרות ויש חסרון צמילה, מ"מ שם מילה עליה, ותו ל"ל הטוד"ב, ונכון שיש עדיין מקום לחלק בין מילת בני לוי דמ"מ מלד דין מילת אברהם יש לזה שם מילה וצזה צבר נחצבו כישראל, משא"כ צנימול לשם גרות והיה חסרון צמילה, יש מקום לומר דליכא שם מילה צזה, מ"מ הרי מדברי הרמב"ן שכתב ואל תשיצני מצני קטורה מוכח דאם צני קטורה היו חייבים אף צניהם והיו באים להתגייר, לא היו לריכיס הטוד"ב, אף שמילתם אינה מילת בני אברהם. אמנם עדיין גם צזה י"ל דמ"מ שם מילה יש לזה, משא"כ צגר שמילתו לא היתה כדן, דליכא כלל שם מילה, וז"ע.

ולפ"י א"ש כמו כן הערתינו מדוע המחצר צפע"י ג כשהצ"א את המחלוקת אם כשר צפני צ' וצלילה או לא, לא כתב דלריך הטוד"ב, ורק כתב טבילה, דמכיון שאלו אותו לשם גרות אלא דיש חסרון שהוא צפני צ' או צלילה, שוב צזה לא צעינן הטוד"ב.

וא"כ ה"ה צנד"ד מכיון שאלו אותו לשם גרות, אף אי נימא דגר פסול, מ"מ לא יטרכו הטוד"ב.

ז. וזחפשי צספרים ראיתי להגר"מ פיינשטיין ז"ל צספרו אגר"מ יו"ד ח"א סי' קנח שנשאל (צשנת תש"א) צגר קטן שנימול שלא צפני צי"ד אס לריך להטיף ממנו ד"צ, והאריך שס צשי' הראשונים אס צעינן מילה צפני צי"ד או לא, ורלה שס לחלק צין אס המילה לפני הטצילה דאז לא צעינן צפני צי"ד, לצין אס המילה אחר הטצילה דאז צעינן צפני צי"ד. ולמעשה כתצ דההלכה כרוב הפוסקים צצדיעצד א"ל ג' למילה ולטצילה, ורק לקצלת מלוות צי"ד מעכצ, ולכן כיון שמה שלריך הטד"צ צנתגייר כשהוא מהול הוא רק מספק, דר"ח פסק דא"ל, ומה"ט כתצ הרא"ש דאין מצרכין, וכ"כ הר"ן צשצת קלג גס צטעס הר"מ שכתצ דאין מצרכים מחמת דמספקא ליה, וכן איתא צציאור הגר"א סי' רסח סק"ג, ונמלא שיש כאן הרצה ספיקות, שלהצ"ח א"ל צי"ד צמילה, ואף לטור והצ"י, אולי כוונתס שלריך צפני צי"ד כשהמילה היא צאחרונה ולא כשהיא צראשונה, וכן הא אפשר שהלכה כר"ח שא"ל כלל הטד"צ צנתגייר מהול, וצפרט דיותר נוטה כהצ"ח, ולכן יש לסמוך שלא ילטרך הטד"צ, אך אס אפשר טוב לעשות הטד"צ צפני צי"ד ודי צטיפה אחת.

הרי דנקט דמעיקרא דדינא מכיון דהוי ס"ס אין לריך הטד"צ, ורק אס אפשר טוב לעשות.

אולם ראיתי עוד צספרו על יו"ד ח"צ סי' קכח שנשאל שס (צשנת תשכ"א) צצן נכרית מישראל שملו האצ צקטנותו ע"י מוהל כשר אס לריך הטד"צ, והציא שס דצרי השו"ע דצנימול צגיותו שלא לשס גרות לריך הטד"צ ואינו מצרך משוס דהוי ספק. וכאן לכאורה מלו לשס מלוות מילה ולא לשס גרות ולא צפני צי"ד. וכתצ וז"ל: אך לכאורה צעוצדא זו יש ס"ס, חדא שמה הלכה כסוצרים דא"ל הטד"צ צנכרי שנתגייר כשהיה מהול, ואף אס הלכה כסוצרים דלריך להטיף ד"צ שמה ידע המוהל שהאס היא נכרית, ומלו צלירוף עוד שנים כשרים לצ"ד לשס גרות, אצל הנכון לעני"ד שמה שא"ל הטד"צ משני טעמים לא נידון כס"ס, דצשלמא אס היה הספק השני שמה נעשה צו הטד"צ צעת שהטצילו, היה זה שפיר ס"ס, ספק אס לריך, ואף אס לריך שמה נעשה צו, אצל מה שהספק שא"ל ד"צ הוא משני טעמים, חדא שמה הלכה כהסוצרים דאין לריך, ועוד שמה נימול לשס גרות, הוא עכ"פ ספק אחד שמה אינו לריך, שאין להחשיצו לס"ס. והאריך שס צעניני ס"ס, וכתצ: ולכן יש להלריך צעוצדא זו הטד"צ צפני שלושה כשרים לצ"ד, דמילה הוא עיכוצ לגרות, ומילתו צקטנותו שהיה נכרי אינה כלוס כיון שלא היה לשס גרות. ולהרמצ"ן הוא מדין ודאי כדאיתא צדצריו צשצת קלה. כן משמע ססוצר הר"ן שס. וצח"י ליצמות הארכתי שגס הר"מ סוצר שהוא מדין ודאי אף ססוצר שאין מצרכין, ולכן מה שהרצ לא הלריך הטד"צ, אס היה מחמת שהיה סוצר דא"ל הטד"צ היה זה טעות וכו', ואחר הטד"צ לריך שיטצול צפני צ"ד צמקוה כשרה וכו', אז יהיה גר כשר עכת"ד.

ואין תסוצות אלו סותרות. דהתסוצה הראשונה מיירי שמו לשס גרות, כמוש"כ צגר קטן, אלא שלא היה צפני צי"ד, ולכן מכיון דהוי ס"ס, א' אס לריך צי"ד, צ' אס גוי מהול לריך הטד"צ, לכן פסק שאינו לריך, משא"כ צנד"ד שמו אותו לא לשס גרות אלא מילה צעלמא, וא"כ הוי רק ספק אחד אס גוי מהול לריך הטד"צ, ולכן לריך הטד"צ. וספק אולי נתכוין המוהל לשס גרות כתצ דאין מלרפיין, ומשמע דאס היו מלרפים אותו הוי ס"ס ואי"ל הטד"צ [וצחמת יש לדון על עיקר דצריו שלא מלרפיין לספק אולי מל לשס גרות ואכ"מ].

וראה עוד לעיל שם ס"י קכג (תשובה משנת תשכ"ה) צענין גרות שיס ספק על המוהל ועל הצי"ד אם היו שומרי תורה, וכתב: דמכיון שיס ספק על המוהל שהיה רופא יהודי, אשר יש לפקפק עליו אם הוא שומר מצוות וכו'. הנה אם המוהל הוא מחלל שבת צפרהסיה שדינו כעכו"ם, לריך הטד"צ לפני שלושה כשרים לצי"ד לכתחילה וכו'. ועל הטד"צ אין לצרף אף אם היה המוהל ודאי מחלל שבת צפרהסיה, כי הטד"צ אף בנימול ודאי שלא כדין הוא רק ספק, ע"י תוס' יצמות מו א דפליגי בה"ג ור"ח, דלצה"ג לריך להטד"צ, ולר"ח אי"ל, וכ"ה בשבת קלה א ואין מצרכין על הספק, עכ"ל.

וזה לשי' דאף דיס ס"ם ופקפוק על המוהל ועל הצי"ד מ"מ אין מרפין זאת לס"ם, ולכן כתב שריך הטד"צ.

אולם ע"י באגר"מ יו"ד ח"ג ס"י קה (תשובה משנת תשי"ך) בדבר תינוק נכרי שנימול בחזקת שהוא יהודי אם לריך הטד"צ, כתב: הנה אף שלכתחילה לריך הטד"צ, מ"מ בשעת הדחק גדול כזה (מאחר שהוא ילד חלש ועומד להיות בר מלוא צעוד כמה ימים), יש לסמוך שלא להלריכו הטד"צ, באשר "שמלו אותו לשם יהדות" כהא דמי לא טבלה לנידומה (יצמות מה צ) ואם היו ג' כשרים בשעת המילה ודאי טוב וכו' צפרט שעלם הטד"צ הוא ספק.

ולכאורה ל"ע הרי מלו אותו לשם מצות מילה מכיון שחשבו אותו כאילו הוא בן ישראל, ולא מלו לשם גרות, א"כ אין כתב דלא לריך הטד"צ. ונהי דהוי שעת הדחק, מ"מ אינו מילה של גרות, ולריך הטד"צ מספק כמו בגוי שנתגייר מהול. ומוכח דס"ל דכל שכל אף דהוי לשם מילה בעלמא ולא לשם גרות סגי בזה, ולא לריך הטד"צ עכ"פ בשעת הדחק, וזה סותר למש"כ בתשו' ח"צ ס"י קכח שהוצאה לעיל.

ח. אמנם מלאתי שבשו"ת משפטי שמואל (להגאון ר' שמואל צרוך ורנר ז"ל אב"ד ת"א) ס"י א ששאל בנידון ילד שנוול לאם נכרית ואב יהודי וקורה שמלים אותו מצלי להודיע למוהל שהתינוק נכרי בכדי שהמוהל יכוון למולו לשם גרות, ומכיון שחושב את התינוק כיהודי מל אותו לשם מצות מילה כשאר ילדי ישראל, ויש להסתפק אם לריך בזה הטד"צ כדין גר שמולו בהיותו נכרי, או שנאמר דכיון שנימול לשם מצות מילה הוי נימול כדין ואי"ל הטד"צ לשם גרות "אם המילה היתה במעמד שלושה צבי"ד", וסגי ליה עתה שנטבול אותו ברצון אביו. והאריך בזה טובא אם צעינן מילה לשם גרות או סגי במילה בעלמא, ובגדרי הטד"צ אם הוא משום מצות מילה או משום גרות, ובדברי הרמב"ן לענין בני לוי אם היו לריכס הטד"צ, והביא שבספר זכרון להגר"י אברמסקי ז"ל הוצא תשובתו דצכה"ג לא לריך הטד"צ מכיון שמלו אותו לשם מילה [וכעת נדפסו הדברים בס' חזון יחזקאל זכאים וליקוטי ש"ס עמ' קלז], ושכן פסק הגרמ"ד פלאסקי בספרו חמדת ישראל סוף ח"א בהשמטות עמ' יט, והגר"מ רוזין ז"ל בספרו שו"ת נזר הקודש יו"ד ס"י כב, והגר"י קוק בספרו דעת כהן ס"י קמז-קמט, וערך שי יו"ד ס"י רסח, והגר"ש מפלנט בספר בית אברהם (להרה"ג ר' אברהם עבר הירשוצין) בדבר מילת הילדים הישראלים שנשאו נכריות שלא כדין, הנה אחר שנימולו ברצון אביו וברצון אמם וכו' אזי די לילדים שיטבילו אותם לשם גרות כדין, והמילה שמלו בראשונה עלתה להם, ואין לריכס להטד"צ [וכעת נדפסה תשובה זו בס' תורת ר' שמואל מפלנט ח"א יו"ד ס"י ל], ושכ"כ הגאון רד"צ מטשעבין בספרו שו"ת דובצ מישרים ח"ג ס"י נט, דמילה דמלו אותו בתור ישראל עולה למילה לשם גרות, ושכן פסק הגר"פ פראנק ז"ל בתשובתו אליו,

ונדפסה בשו"ת הר לצי יו"ד סי' ריט, דכל שנימול לשם מלות מילה סגי, ולא מעכב כונה לשם גרות. וסיים במשפטי שמואל שם: צהא כחתינן וצהא סלקינן, בן נכרית שאביו ישראל ונימול בפני שלושה וציוס לשם מלות מילה התינוק ישראל וא"ל הטד"צ.

וקלת לל"ע אמאי נקט הן בריש דבריו והן בסופו "דהמילה היתה בפני ג'", וכן ציוס, דלכאורה אף אם לא היה בפני ג' וגם לא ציוס, לא ינטרכו הטד"צ וכמ"ל, דהרי ג' וציוס לא מעכב דדיעבד להרצה פוסקים וסגי במילה עלמה.

וראה עוד במנחת יצחק ח"א סי' לו שגם נשאל בזה במלו בן נכרית אם לריך אח"כ הטד"צ והציא בשם שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' רמ-רמה דדן בזה לפי הרמב"ן שצני לוי לא היו לריכיס הטד"צ, ה"ה כאן. וליין שכ"כ גם בשו"ת מלמד להועיל יו"ד סי' פז דכל שמל לשם מילה אף שאינו לשם גרות לא צעי הטד"צ. ודן שם אם ראוי להחמיר ע"ע ולהטיף ד"צ כשיש ס"ם, וכן דן בזה במשפטי שמואל הכ"ל.

וא"כ בנד"ד שהמילה היתה לשם גרות, אלא שהיה בפני צי"ד שאחד מהם גר, אף אי נימא דצעינן בפני ג', וגר פסול, מ"מ לא לריך הטד"צ. ועוד עיין בפסקי דין ירושלים כרך ה עמ' רנט, ושו"ת קנין תורה בהלכה (להגרא"ד הורביץ שליט"א, חבר בד"ץ העדה החרדית) ח"א סי' קו וח"ו סי' פח, עיי"ש.

ט. וראיתי לחבר בית דיננו הגר"י ווייס שליט"א בתשובתו שכתב לדון בזה שלא ינטרכו הטד"צ לפי מש"כ הר"ן בשם ר' דוד דרק בד"מ של צ"ד קבוע גר פסול, אצל לא באקראי, וא"כ בנד"ד דהוי באקראי, דינו דין.

ולכאורה לפי"י יש לדון דלא שייך שגר יפסול אף אם ישימו אותו קבוע בצ"ד, מכיון שבאקראי כשר, א"כ אינו פסול הגוף של גר, אלא הוא רק דין צמינוי, שלמינוי קבוע הוא פסול, מכיון שתורת שררה עליה, משא"כ באקראי, וא"כ ע"כ מה דמלינו בירושלמי הוריות שהצחנו לעיל אות ג' דנחלקו אם גר פוסל מאד קא"פ או לא, י"ל דבזה גופא נחלקו אם גר פסול אף באקראי, א"כ הוא פסול הגוף ופוסל מאד קא"פ דדיינים, אך אי נימא דבאקראי כשר, א"כ אינו פסול הגוף, ורק מהלכות מינוי ושררה, ובזה גר לא יפסול [ואותה סברא י"ל לשי' דרק לכפיה גר פסול ולא דדצרים שאינם בכפיה דא"כ אינו פסול הגוף, ואף אם ינטרף לצי"ד שדן בכפיה לא יפסול].

וצר"מ פ"ב מסנהדרין ה"ט כתב: צי"ד של שלושה שהיה אחד מהן גר ה"י פסול עד שתהיה אמו מישראל. משמע מדקדוק לשונו שכתב שהצי"ד פסול, ולא כתב שגר פסול, דאינו פסול בגר להיות דיון, אלא פסול צי"ד [ועיי"ש צר"מ שהציא באותה הלכה דין ממזר וסומא, ויש לפלפל בזה ואכ"מ].

עוד כתב הגר"י ווייס שליט"א דלכן שרי גר להיות צי"ד של גרות מכיון דממעטינן מ"שום תשים עליך" היינו דוקא עליך, אצל גר את חצירו לא מיעטיה קרא, ולפי"י לכאורה אף ג' גרים כשרים צי"ד של גרות, כיון דאינו שימה עליך אלא על גר. אמנם יש לדון בזה, דהרי צי"ד אף גר לגר לא דן לרוב הראשונים [ורק לרש"י דן אף את גר חצירו, וכתב הר"ן בסנהדרין שם דהיינו שכל הכ"ג הם גרים, דהרי סנהדרין של כ"ג צעינן מיוחסים, וגר לא יכול להיות עמם, וע"כ שהם צי"ד של כ"ג גרים עיי"ש], וזה לפינן מקרא דכתיב "ונשאו אתך" בדומין לך, ע"י סנהדרין לו ב, ולפי מש"כ לדון לעיל יתכן דגרות דין נפשות אית ביה, דאף דסגי בג', מ"מ אפשר דתורת ד"ג עליה, וא"כ גר פסול בזה [ויל"ע בעכו"ס הבא

על נערה המאורסה דמצואר בסנהדרין נו צ דדנין ליה בדיני ישראל, כיון דלדידהו ליכא דין נערה המאורסה, אם גר יכול לדון אותו, וצדי"ג לכל הראשונים (חזן מרש"י) אין גר דן את חבירו, אם יכול לדון צ"ג ואכ"מ].

עוד הביא הגר"י ווייס שליט"א דבקלה"ח דן אי מהני קבלו עלייהו. ועיי' אמרי בינה דיינים סי' טו שכתב דמהני.

ובתומים שם כתב דצד"מ מהני קבלו עלייהו גר כיון דניתן למחילה, משא"כ צד"ג. ולפי"ז לכאורה צגרות לא יהני מחילה דדמיה לד"ג. וצראשונים דנו אי מהני קבלו עלייהו בחליצה, ועיי' צדצרי משפט חו"מ סי' ז, וכן בקובץ הערות יצמות קא צ מש"כ בזה. וע"ע ביצועות ישראל (להגר"י מקוטנא) חו"מ סי' ז.

והלום ראיתי מש"כ בזה הג"ר נחום אייזנשטיין שליט"א בשם מרן הגר"ש אלישיב שליט"א, דכיון דהוי ס"ס א"כ לא צענין להטד"צ. וכבר הבחנו לדון בזה אי צס"ס לריך הטד"צ או לא.

אולם יל"ע קלת, דראיתי צפד"ר כרך א עמ' 375 פס"ד מאת הגר"י עדס זל"ל, הגר"ב זולטי זל"ל ויבלחט"א מרן הגר"ש אלישיב שליט"א, באב שמל בנו הקטן מאשה נכרית לשם גרות בלא הסכמת האם, אי מהני הגרות, והעלו שם דהוי ספק אי מהני גרותו, וכתבו: כשיגדל הילד ויראה להיות יהודי, הוא ינטרך עוד פעם טבילה "והטד"צ" וקבלת תורה ומלוות כדין כל גר הואיל ועתה הוא רק ספק גר, עכ"ל.

ולכאורה אמאי כתבו שריך "הטד"צ" והרי הוי ס"ס, ספק אי מהני גרותו של אביו בלא אמו, ואף אם לא מהני, שמא ההלכה כהנך ראשונים דגר מהול אי"ל הטד"צ, וכאן הרי הוא מהול. והרי צנד"ד פסק שמכח ס"ס אין לריך הטד"צ. וז"ל דשאני התם דהספק השני הוא שמא הלכה כהנך ראשונים דגר מהול אי"ל הטד"צ, ובזה ביארנו לעיל דא"א ללרף, כיון דצש"ע פסק דכן לריך, ואינו ספק השקול, משא"כ צנד"ד.

אולם אכתי יש לעיין דהרי אביו מל אותו לשם גרות, ובזה ראינו שהעלו האחרונים שכל שמלו אותו אף לשם מילה בעלמא אי"ל הטד"צ, עיי' לעיל בשם המשפטי שמואל, וכ"ש כאן שמלו לשם גרות, וז"ע.

י. ובענין מה שדן באות ה' בגר שמל ולא טבל לענין שמירת שבת, וליין לשו"ת צנין ליון סי' לא, שנחלקו צזה גדולי ירושלים.

הנה נדפס לאחרונה ספר תורת רבינו שמואל מסלנט, ושם צח"א יו"ד סי' לא הוצא באריכות כל המעשה שהיה בשנת תר"ח, ושהגר"ש לא היה צירושלים, ואחד מחברי בית דינו הגאון ר' אשר לעמיל פסק שהגר לריך לעשות מלאכה, כיון שמל ולא טבל עדיין גוי הוא, וא"כ מלווה הוא על "יומם ולילה לא ישבותו" וזוהו לעשות מלאכה, וכל חכמי ירושלים נחלקו עליו. ושלח תשובתו מדוע פסק כן אל בעל הצנין ליון וכן אל הגר"ש מסלנט, והוצא שם באריכות תשובתו של הגר"א לעמיל בהסבר טעמו ונימוקו. והגר"ש מסלנט השיבו לדעתו לריך וחייב הוא לשמור שבת, והעלה כמה טעמים לכך, וסיים שם באות ג: לדעתי "נכון" שלא יעשה מלאכה ביום השבת, וכל המלוות שיכול לקיים יקיים גם קודם טבילה.

ושם באות ה הוצא שהמעשה הזה חזר על עצמו בשנת תרמ"א וכתב שם הגר"ש: ולכן כ"ל צרור משני הטעמים הללו "שאסור" הוא צעשיית מלאכה ויתנהג צשמירת שבת כד"ת. ובהערות שם ליינו שדנו בזה צשו"ת צברי יוסף (להגאון ר' יוסף שוורץ) סי' כד, ולין הקודש ח"א סי' עד, וס' שמח נפש (להגאון ר' שלום משה חיים גאגין שהיה ראש"ל) צערך גרים אות ג.

וראייתי שגם בשו"ת אבני נזר ח"ב סי' שנא אות ד נסתפק בזה מעלמו וכתב שם: וסבור הייתי לחדש ולומר דאף דאינו גר עד שימול ויטבול, מ"מ במלות שבת שצמרה נלטו, וזה היה קודם טבילה שהיה בשעת מ"ת כדי לקבל הזאה, ועל שבת נלטו צמרה מקרא דכתיב "גם שם לו חק ומשפט ושם נסהו" וכו'. ובזוה"ק בא (מ) וז"ל: "אימתי אתפרעו" בשעתא דכתיב "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו". הנה כי תיכף שנגמר מילה שלהם נלטו על השבת, ואף שפסח אסור קודם טבילה, כדיליף מקרא דתושב ושכיר, כדאיתא ביצמות (עב א) שאני פסח שנלטו צמרים עוד קודם מילה, כמו שפרש"י פי' בא שאלו באותו הלילה ועשו הפסח עוד קודם מילה, ע"כ הוראת שעה היתה ואין ללמוד ממנו לדורות שבמילה יהיו מזוויס צפסח, אבל שבת שלא נלטו עד אחר מילה, כ"ש לפי הזוה"ק שתיכף צמרה מילה היה לזווי השבת כנ"ל, שפיר יש ללמוד מזה לדורות צגר. ועיי"ש שפלפל בזה, וסיים: ולדינא אם נאסר גר שמל ולא טבל במלאכת שבת לע"ג.

והנה גם בצנין ליון בתשובתו שם דן להוכיח כן משבת שצמרה נלטו עליה אחר מילה קודם טבילה, וא"כ ה"ה צגר שמל ולא טבל, וכן הביא לדון מפסח מצרים שאכלו לאחר מילה וטבילה עדיין לא היתה עיי"ש.

והנה אם לדין יש תשובה לראייתם משבת שצמרה, והוא בהקדם מש"כ בשו"ת דבר אברהם ח"ב סי' כה אות ב דמנלן דבעינן פריעה צמילת גר, דהא פריעה נלטו רק בימי יהושע, ואברהם אבינו לא נלטוה על הפריעה, וכן אבותינו שאלו צמרים להכנס לגרות לא פרעו רק מלו, וא"כ מנלן דמילת גרות בעי פריעה. וכתב: לפי שהיה פשוט בעיני דגם מילת גר לכניסתו לצרית לריך מילה ופריעה דוקא, ובלא פריעה אינו נכנס לצרית, מדתנינן ביה מילה סתם, ולא אישתמיט חד מקמאי ובתראי לאשמועינן דצחיתוך לחוד סגי דלא ככל מילות בעלמא. ותמהתי דכל עיקר מילה דלריכין צגר הוא משום דילפינן מאבותינו שנכנסו לצרית צמילה וטבילה, וכיון דלא ניתנה פריעה לא"א, אלא יהושע חזר ופרעם וכו', א"כ נכנסו אבותינו לצרית צחיתוך לחוד בלא פריעה, ומנלן דגר לריך פריעה. ונהי דמלד מלות מילה גופה יטרך א"כ גם לפרוע, מ"מ לצרית מיהא יכנס צחיתוך לחוד. והפשוט בעיני דכיון דלצתר דניתנה תורה נתחדשה הלכה דמל ולא פרע כאילו לא מל, ממילא אין גר נכנס לצרית בלא פריעה, דהשתא צחיתוך לחוד לאו שם מילה עליה, והרי ילפינן מאבותינו מה הם נכנסו לצרית בקיום מלות מילה שהיתה אז, דהיינו צחיתוך לחוד, ה"נ גר אינו נכנס לצרית אלא בקיום מלות מילה, וכיון דהשתא דין המילה הוא עם הפריעה דוקא, נמלא שכל זמן שלא פרע אין כאן קיום מלה כלום ואינו דומה לאבותינו, והוא ברור. עכ"ל.

וא"כ ה"ה נימא לענין שמירת שבת, דכיון דאבותינו היה סגי להו צמילה להיות גרים כשאלו צמרים שוב נתחייבו בזה גם בשמירת שבת, אף דעדיין טבילה לא היתה ולא נלטו עליה, דבזה היה סגי, אולם אחר שנלטו בזה גם בטבילה, וכל שמל ולא טבל אינו גר, ה"ה דאינו חייב עדיין בשמירת שבת.

[ובזה יש כמו"כ לדחות מש"כ בשו"ת באר יצחק (להגרי"א מקאזונא) חלק או"ח סי' ג ענף ב להביא ראייה לשיי המשאת בנימין שהובא בקצוה"ח קפח דעכו"ם לעכו"ם יש שליחות, אף דעכו"ם לישראל אין שליחות, מהא דבעי למילף בריש פ"ב דקידושין מא' צ דין שליחות מקרבן פסח צמרים דכתיב ביה "ושחטו אותו כל קהל ישראל" וכי כולם שוחטים, אלא מכאן שאלוהו של אדם כמותו, ודחי שאני קדשים דאיתא במחשבה. והקשה בצאר יצחק והא קודם מ"ת דין צ"ג היה להם, וא"כ איך ילפינן מהתם דין שליחות,

וע"כ דעכו"ס לעכו"ס יש שליחות, עיי"ש. ולכ"ל י"ל דחיוצ ק"פ שנתחייבו בו ישראל הוא מדין ישראל, ואז
הוי סגי בזה שנימולו בלבד (אף שנימולו אחר עשייה וקודם אכילה, מ"מ נלטו כל ערל לא יאכל בו, ותושב
ושכיר לא יאכל בו, ועיי הגרי"ז עה"ת פ"ר בא עמ' טו ד"ה והנה), ועשייתו של ק"פ הוה מדין ק"פ של
ישראל, ושפיר ילפינן שליחות מהתם, ויש לפלפל ואכ"מ].

והנה בשו"ת חלקת יואב מהד"ת סי' ח הביא דברי הצנין ליון הכ"ל וכתב וז"ל: וראיתי בשו"ת בנין ליון
סי' לא שרואה לחדש דגם צמל ולא טבל אסור לחלל שבת כמו דחזינן באבותינו שנלטו על השבת צמרה
קודם שטבלו. אבל צמ"כ דבריו ליתנייהו דהרי אדרבא דהא חזינן דפסח מנרים אכלו צמילה בלא טבילה,
ולדורות גלי רחמנא דמל ולא טבל אסור בפסח וכו' עיי"ש. ול"ע שלא הביא דברי מו"ר האצ"ז שכבר עמד
בזה הן בראיה משבת דמרה והן מפסח מנרים, וכתב דשאני פסח מנרים שנלטו על המילה לפני האכילה
וא"א ללמוד לדורות, משא"כ שבת שנלטו אחר המילה וכמו שהוצא לעיל.

וראה עוד צענין זה בשו"ת ארץ נצי (להגאון מקאזיקלוב הי"ד) ח"א סי' מד שהביא דברי האצ"ז ומש"כ
לפי"ז [ודברי המדרש רבה שהביא שם להוכיח דגר שכל ולא טבל חייב בשבת, כבר הביאו זאת הן הגר"א
לעמיל בתשובתו להגר"ש סלנט, והן בדברי יוסף], ובשו"ת מנחת אלעזר (להגאון ממונקטש) ח"ג סי' ח,
ובחמדת ישראל בדין ב"נ אות מח (עמ' 214) ד"ה ובפלפול ואות נח (עמ' 228) ד"ה אמנס, וכלי חמדה
בקונטרס אחרון אות כב מה שהאריך לחלוק על החלקת יואב, ושאני בין טבל ולא מל לבין מל ולא טבל
עיי"ש, וע"ע בשו"ת משיב דבר ח"ה סי' מו, ואכ"מ].

וראה בשו"ת אמרי יושר (להגר"מ אריק) שנשאל שם מגאצ"ד טשעצין צגר שכל ולא טבל ונהיה חולה
מסוכן אם מחללין עליו את השבת, וכן בשו"ת מחזה אצרהס (להגאון ר' אצרהס שטיינברג גאצ"ד
דברודי) א"ח סי' נד, שגם נשאל בזה, והעלו דמחללין עליו את השבת עיי"ש. וראה בהשמטות לסי' נב
שהביא שם לדון לגבי שמירת שבת מדברי המדרש רבה צפרי דברים.

שמואל חיים דומב.

הערה

ידידי הגר"ש ח העיר לפני מש"כ המאירי דלעת רש"י דגר כשר לדון ד"מ אף לישראל וכש"כ לגר, דיוקו של האב"ד שליט"א
מרש"י אינו. אבל הר"ן בסנהדרין לו, הבאחי דבריו לעיל, כתב בדעת רש"י דגר כשר לדון לישראל רק באקראי ולא לדיון
קבוע, א"כ שפיר דייק מרש"י. ודו"ק.

ומש"כ לדון אם בבי"ד של גיור אזלינן בתר רובא כליני ממונות, לכאורה נראה דרק בד"מ אזלינן בתר רוב דלריך שיקול
הדעת, אבל בבי"ד של גיור ל"ש זה, דהא דגר לריך "בפני שלושה" הוא דין ב"מעשה הגרות" לריך שיהיה "בפני שלושה",
אבל אין הבי"ד עושה חלות הגרות, והגר הוא דמגייר עצמו, רק דין הוא במעשה גרות דיהיה "בפני שלושה", וא"כ לא שייך
האי דינא דאזלי בתר רוב. ודו"ק.

ובהא דהביא אם מהני קבלה לגר לדון, ראיתי בדברי התומים סי' סז ס"ק א שחילק דלד"מ מהני קבלה ולא לד"ג, וביאר
דלד"מ מהני קבלה אדם יכול למחול ולהפקיר ממונו, ולכן יכול גם לומר אני נותן ממון לכל מולא פיר, אבל לד"ג אין
אדם יכול לומר הרגוני עיי"ש. ולפי"ז הק' על הכנה"ג דהרי שמעיה ואבטליון היו בבי"ד של ע"א וטיבו הוא ד"ג לדון דין זקן
ממרא וכד', ולזה לא מהני קבלה. ונראה דא"ל לזה שכו' דאין אדם יכול לומר הרגוני, ולכן לא מהני קבלה לד"ג, אלא קבלה
מהני לבעל דבר, דמי שהוא הבע"ד בדין הוא יכול לקבל על עצמו פסול לדיון, אבל לד"ג אין הגידון למיתה "בעל דבר" אלא

כל ישראל חייבים לקיים בו מצות סקילה וכו', וכן לחיוב מלקות כל ישראל חייבים לדון החייב מלקות ולהלקותו, וא"כ אין יכול לקבל על עצמו פסול לדונו, דאין הוא הבע"ד על דין זה אלא כל ישראל, והם יכולים לקבל על עצמם פסול. וא"כ הסנהדרין שהם שלוחים של "כל ישראל" יכולים לקבל גם לדון ד"נ. ומיושב קו' התומים על הכנה"ג. ודו"ק. גם ל"ב מש"כ התומים שם בריש דבריו ללכנה"ג אם קבלוהו ראשי העדה אף שאין רוב הכבוד מסכימים הוה קבלוהו, וראיה לזה דהרי שמעיה ואבטליון לא קבלום כל ישראל ממש בכל מקומות מושבותיהם, אלא קבלה של הסנהדרין מהני, ע"כ. ולכאורה מה מהני ראשי העדה, בשלמא הסנהדרין הם שלוחים של "כל ישראל" ויש להם כח של הפקר ב"ד הפקר ויכולים לקבל על עצמם פסול לדון ד"מ מדין הפקר ב"ד, משא"כ ראשי העדה אין להם כח זה. ול"ע.

יהושע ווייס.

תשובה להערה

במש"כ עמיתי הגר"י ווייס שליט"א דאין הבי"ד עושה חלות הגרות, והגר הוא דמגייר עצמו וכו', ראה קוב"ש כתובות דף יא אוח לג שדן בזה אם ב"ד לריכוס רק ראיה גרידא כמו בעדי קדושין, או דבי"ד עושים את חלות הגרות, והביא בזה מחלוקת, ועי' אבי עזרי למו"ר מרן הגר"מ שך שליט"א מהדו"ק הל' מלכים פ"י ה"ג באריכות ע"ז, וראה בלפנת פענח אסו"ב פי"ג הל"ז שכתב (דף סט טור ב) דהנה בגמ' יש ב' פסוקים על ג' שצריך ב"ד אחד "משפט", ואחד אמרי' מן "ושפטתם לדין" וס"ל לר"י כד, לצריך שני דברים אחד לגרות בעצמו והיינו מן "ושפטתם", ואחד לפסוק עליו שהוא גר והיינו מהך "משפט" וכו' עיי"ש מש"כ בזה. ועי' ל"פ אישות פ"ג הל"ח (דף מ טור ג) שכתב: אך באמת שם יש ב' פסוקים דשם מה ב יליף ר"י דגר צריך ג' ממה דכתיב "משפט" ע"ש ברש"י וחוס', וכאן יליף מ"ושפטתם", אך באמת גדר גרות צריך שני דברים אחד שיהיה גר והב' שיפסקו שהוא גר, והא דיליף מ"ושפטתם לדין" הוא "לפסוק שהוא גר" וכו' וז"ע דקוטר עצמו לכאול, ולכך די בזה אם רואים מבחזן שנתגייר והך דר"י הוא כשכיל קבלת מצות וכו' עיי"ש.

שמואל חיים דומב.